

באספקלריית השעה

מאת ראש המכון הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א

בתוכן

באספקלריית השעה - אין שמחה אלא בבשר

ויין 1

מאת ראש המכון

הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א

מבעד לאספקלריה 8

מהנעשה והנשמע בין כותלי המכון ומחוצה לו

בראי ההלכה 13

שאלות נבחרות משולחן רבני המכון

על משמר המועדים 20

בישול במכשור חדשני ביו"ט

באספקלריה של תורה 23

מאוצרותיו של הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל

יום-טוב שני של מעליות 26

לשאלת רבים 27

רשימת מעליות שבת והתקני שבת למשאבות

בפרויקטים החדשים שבמרכז ירושלים

אין שמחה אלא בבשר ויין

במרכזו של חודש השביעי, חודש תשרי - אשר הוא משובע במועדים ובמצוות, כדברי חז"ל (ויק"ר פר' כט, ח): "בחודש השביעי, שהוא משובע בכל, גתות בתוכו, ברכות בתוכו, כפור בתוכו, סוכה בתוכו, לולב וערבה בתוכו" - מאיר לנו חג הסוכות, המכונה על-ידינו בתפילה ובקידוש בשם 'זמן שמחתנו'.

למעשה, גם בימי ראש-השנה ויום-הכיפורים עם עשרת-ימי-תשובה שביניהם, למרות היותם ימי דין ומשפט¹, אנו מוצאים אף את מרכיב השמחה הפנימית².

כידוע, בכל חודש מחודשי השנה מאיר צירוף אחד מתוך שנים-עשר הצירופים של שם הקודש הוי"ה

(ראה: בס' 'בני-יששכר', מאמרי ניסן, מ"א, אותיות א-ב, ומאמרי תשרי, מ"א אות א, ועפ"י המבואר בהקדמת תקו"ז על י"ב צירופי שם הוי"ה ומקורם בכ"ד כתבי

1. כלשון הרמב"ם (בפיה"מ פ"ד דר"ה): "לפי שלא היו קורין הלל לא ברה"ל ולא ביוה"כ, לפי שהם ימי עבודה והכנעה ופחד ומורא מהשם ויראה ממנו ומברח ומנוס אליו ותשובה ותחנונים ובקשה כפרה וסליחה, ובכל אלו העניינים אינו הגון השחוק והשמחה". וכ"כ הרמב"ם (פ"ג מהל' חנוכה ה"ו): "אבל ר"ה ויוה"כ פ"א אין בהן הלל, לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד לא שמחה יתירה".

2. והלא מקרא מלא דיבר הכתוב (נחמיה ח, ז) לגבי ר"ה: "ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם". ועל סמך זה נפסק בדברי הטור (או"ח, ר"ס תקצז): "ואוכלין ושותין ושמחין ואין להתענות בו כלל", וכ"ה בשו"ע (שם ס"א), ועי' בב"י (שם) מה שציין ע"ז. והב"ח (שם, ד"ה ומ"ש הרא"ש) כתב בתו"ד: "נראה בעיני ליישב דיו"ט ראשון דר"ה דאורייתא דכתב בתורה ושמחת בחגך, ור"ה אקרו חג, ואר"י הוקשו כל המועדות זל"ז וכו'. וכבר האריך בזה השאג"א (סי' קב) והעלה שיש ברה"ה מצות שמחה כמו בכל יו"ט. אמנם עי' בספרו טו"א (חגיגה ח, ד"ה מנין) שכתב בתו"ד דאין מצות שמחה נוהגת ברה"ה, ועיי"ש בהגה' אמרי ברוך מש"כ ע"ז. וראה עוד בענין זה בשו"ת בנין ציון החדשות (סי' קנ) ובהעמק שאלה (שאלתא ח, אות י, ושאלתא טו, אות י) ובס' 'מקראי קודש' להגרצ"פ פראנק (ימים נוראים, סי' ח, אות ב), ואכמ"ל.

ועי' גם בשו"ת מהרי"ל (סי' קכח) שנשאל אם אבל מותר לו לעבור לפני התיבה בימים הנוראים, ובתו"ד כתב: "ואתה כתבת דשבת הוי טפי שמחה מימים נוראים, לא כי, הא קמן דהוה כרגלים ופסקי אבלות ז' ול', משא"כ בשבת". וע"ע בשו"ת נוב" (מהדו"ק, או"ח, סי' לב) מש"כ בזה.

הקודש). הצירוף של חודש תשרי הוא שם והי"ה, היוצא מסופי-תיבות של הכתוב (בראשית יב, טו) ויראו' אותה' שר' פרעה' וגו', וכבר אחז"ל (ב"ר פר' מב, ג): "בכל מקום שנאמר... והיה, שמחה", ללמדנו שכל חודש תשרי כולו, המרומז בצירוף של והי"ה, הוא ביסודו חודש של שמחה.

ימי ראש-השנה הם כידוע ימי המלכת הבורא על כל הבריאה, כמו שאמרו חז"ל (ר"ה טז): "אמר הקדוש ברוך-הוא... ואמרו לפני בראש-השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם" וכו'.

גילוי מלכותו יתברך שמו שתי פנים לה. האחת של גיל ושמחה, כמו שנאמר (תהלים צז, א): "ה' מלך תגל הארץ ישמחו איים רבים", וכן נאמר (שם קמט, ב): "ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם". והשניה היא של פחד וחרדה, כמו שנאמר (שם צט, א): "ה' מלך ירגזו³ עמים יושב כרובים תנוט הארץ".

3. והתרגום (שם) תרגם: "יזועון עמא", והוא מלשון חרדה, כדכתיב (בראשית כז, לג): "ויחרד יצחק חרדה גדולה" וגו', ובת"י (שם) תרגם ע"ז: "ואזדעזע יצחק זעזוע סגי". והר"ז ע"ד לשון "ירגזון" שנאמר בשירת הים, שהוא אחד מלשונות של פחד וחרדה, כדכתיב התם (שמות טו, יד-טז): "שמעו עמים ירגזון חיל אחד יושבי פלשת, אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען, תפול עליהם אימתה ופחד" וגו'. וכיו"ב כתיב גם בפרשת התוכחה שבמשנה-תורה (דברים כח, סה): "ונתן ה' לך

ה' בקול שופר, זמרו אלוקים זמרו זמרו למלכנו זמרו".

על-אחת-כמה-וכמה, שהיום הקדוש, יום הכפורים, אחת בשנה, שהוא קץ ומחילה וסליחה על כל עוונותינו, למרות תוקף קדושת היום כי הוא נורא ואיום, הוא יום שמחה ביסודו.

והנה זה מכבר אמרתי בפ' הכתוב "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב", שהרי התורה העלימה מאתנו שר"ה הוא יום הדין, דבר שרש"י המועדות שבפר' אמור נמנה יום ר"ה בין כל שאר המועדות מועדי ה' מקראי קודש, ולא נזכר שם אלא שמצוות היום היא בשופר, כדכתיב (ויקרא כג כד-כה): "דבר אל בני ישראל לאמר בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש, כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם אשה לה", וכבר כתב האב"ע (שם כד): "אמרו המעתיקים שיום ר"ה יום הדין, וטעם התרועה זכר למלכיות השם", דהיינו שבקבלה קיבלנו שר"ה הוא יום הדין, אך אין לזה שום גילוי מפורש בכתוב. ובאמת דילפינן לה בגמ' (ר"ה ח.א): "רנב"י אמר לדין (שהקב"ה דן בתשרי את כל באי העולם כל הקורות אותם עד תשרי הבא - רש"י), דכתיב מראשית השנה (הנגזרות עליה - רש"י) ועד אחרית שנה, נידון מה יהא בסופה, ממאי דתשרי הוא, דכתיב תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, איזהו חג שהחודש מתכסה בו (לפי שקטנה היא סמוך לחידושה - רש"י), הוי אומר זה ר"ה, וכתיב כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב", ועל סמך זה שנינו במתני' (שם טז): "בארבעה פרקים העולם נדון... בר"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון" וכו'. ועי' בחי הר"ן (שם, וכן בחידושי על הר"ף שם בדף ג. מדפי הר"ף) שכתב שמדברי קבלה למדנו שאדם נידון בר"ה, ומייתי להנך דרשות מקרא ד"מראשית השנה" ומקרא ד"תקעו בחודש שופר" וגו'.

דלאור זה יש לפרש הנך קראי שבתהלים, "תקעו בחודש שופר", לעורר הלבבות לתשובה, משום ד"בכסה ליום חגנו", שמתחת ליום חגנו, של החג והמועד של אחד בתשרי, שנמנה כאמור בין כל שאר המועדות, ונראה כביכול כיום חג של שמחה, מתכסה (ע"ד שדרשו חז"ל ל"בכסה" מלשון כיסוי, שהוא חג שהחודש מתכסה בו) "כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב", שהוא יום דין ומשפט, ולא יום של שמחה גלויה כמו יתר המועדות. וראה עוד במש"כ השפ"א (לר"ה, תרל"ד, תרל"ה) בדרך אחרת קצת, שהקב"ה ברוב חסדו הגדול אשר עלינו נתן לנו גם את יום הדין לחג בין המועדות.

והעולה מהאמור לעיל, דהמקור הראשון בתורה שבו נרמז שר"ה הוא יום הדין הוא בהא דכתיב (דברים יא, יב): "ארץ אשר ה' אדוניך דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה", וכדפירש"י (שם): "מראשית השנה, מר"ה נידון מה יהא בסופה". ועי' בבעל הטורים (שם) שכתב דכתיב בקרא מרש"ת חסר א' והוא אותיות מתשרי". וביתר גילוי נתגלה הדבר ע"י דהע"ה בתהלים בקרא דכתיב "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב".

ועפ"ז אמרתי לפרש בדרך רמז קצת, בנוסח ברכת זכרונות שבתפילת מוסף של ר"ה: "כי תביא חוק זכרון, להפקד כל רוח ונפש, להזכר מעשים רבים והמון בריות לאין תכלית, מראשית כזאת הודעת, ומלפנים אותה גלית, זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון, כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב". דלכאורה צ"ב מה פשר התיבות 'מראשית כזאת הודעת' 'ומלפנים אותה גלית', ועי' במש"כ ע"ז האבודרהם. אמנם י"ל, שהכוונה היא דבתיבת "מראשית", דכתיב בפר' עקב "מראשית השנה ועד אחרית שנה", הודעת ורמזת לראשונה על כך שיום זה הוא יום הדין, להפקד כל רוח ונפש, ומלפנים אותה גלית ביתר גילוי, כאמור ע"י דוד בספר תהלים בקרא ד"תקעו בחודש שופר" וגו', וכהמשך נוסח הברכה "כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב".

גם המשפט עצמו של ראש-השנה, היום הרת עולם, היום בו יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, וכל באי עולם יעברון לפניו כבני מרון, עם היותו מעורר פחד ומורא הדין, ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על כל צבא מרום בדין כי לא יזכו בעיניך בדין, הוא מעורר גם שמחה בקרב כל הבריאה כולה, כמו שנאמר (שם צז, יא-ג): "ישמחו השמים ותגל הארץ ירעם הים ומלואו, יעלו שדי וכל אשר בו אז ירננו כל עצי יער, לפני ה' כי בא לשפוט הארץ ישפוט תבל בצדק ועמים באמונתו", וכן נאמר (שם צט ו-ט): "בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', ירעם הים ומלואו תבל ויושבי בה, נהרות ימחאו כף יחד הרים ירננו, לפני ה' כי בא לשפוט הארץ ישפוט תבל בצדק ועמים במישרים", ומפרש רש"י (שם, ח): "נהרות ימחאו כף, הנביאים דברו בלשון שהאוזן שומעת, לא שיהא לנהרות כף, אלא לשון שמחה וחדווה".

מצוות היום של ראש-השנה, יום תרועה, שהיא מצוות תקיעת-שופר, נועדה אמנם לעורר חרדה בלבבות השומעים ולהזכירם לשוב בתשובה, כמו שאמר הנביא (עמוס ג, ו): "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", וכדברי הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ד): "אף-על-פי שתקיעת-שופר בראש-השנה גזירת-הכתוב, רמז יש בו, כלומר עוררו עוררו ישנים משנתכם והקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם", וכן הביא הב"ח (או"ח, סי' תקצז): "כתב בספר אבן שועב, בשם הרמב"ן, כי בתקיעת-שופר יש רמז לדין, כמו שנאמר אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" וכו'.

יחד עם זאת, גם תקיעת-השופר משולבת עם השמחה, השירה והרננה, לכבוד התחדשות מלכות הבורא, כמו שנאמר (תהלים פא, ב-ד): "הרנינו לאלוקים עוזנו הריעו לאלוקי יעקב, שאז זמרה ותנו תוף כנור נעים עם נבל, תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו", וכן נאמר (שם מז, ז-ז): "עלה אלוקים בתרועה

שם לב רגז" וגו', ופירש"י (שם): "לב רגז, לב חרד, כתרגומו דחיל, כמו שאול מתחת רגזה לך, שמעו עמים ירגזון, מוסדות השמים ירגזו".

4. ועפ"י דברי הרמב"ם הללו אולי יש לפרש כן בהא דכתיב (תהלים פא, ד-ה): "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב", שפתח הכתוב ב"חוק" וסיים ב"משפט", להשמיענו דתקיעת-שופר בר"ה אע"פ שהיא גזה"כ, כ'חוק' שאין בו טעם, מ"מ היא גם 'משפט' תרתי משמע, חדא שהיא כ'משפט' שיש בו טעם ורמז, ותו שהרמז שבה הוא כי יום זה הוא יום המשפט, ולפיכך יש לעורר הלבבות לשוב בתשובה כדי לזכות בדין.

5. ועי' בפ' הספורנו בפר' אמור (ויקרא כג, כד) על מצוות תקיעת-שופר בר"ה: "זכרון תרועה, זכרון תרועת מלך, בה גילוי במלכם, כאמרו הרנינו לאלוקים עוזנו הריעו, וזה מפני היותו יושב אז על כסא דין, כמו שבא בקבלה, כאמרו תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, כי חוק לישראל משפט לאלוקי יעקב, וראוי לנו לשמוח אז יותר על שהוא מלכנו, ויטה כלפי חסד, ויזכה אותנו בשפטו אותנו, כאמרו כי ה' שופטנו ה' מחוקקנו ה' מלכנו הוא יושענו".

בהם, כי הראה שמחתו בהגיע זמן כפרתו... והשנית, כי בשאר ימים טובים אנחנו קובעים סעודה לשמחת המצווה, כי יגדל וישגה מאד שכר השמחה על המצוות... ומפני שהצום ביום-הכפורים נתחייבנו לקבוע הסעודה על שמחת המצווה בערב יום-הכפורים".

ואכן כבר הובא מדברי חז"ל (עי' בתוס' יומא פז: ד"ה והאמר, שהביאו כן בשם המדרש, וכן הביא הב"י באו"ח סי' תרכד בשם המדרש, ומקורו בקה"ר פר' ט, אות ד) שבכל מוצאי יום-הכפורים בת-קול יוצאת ואומרת לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלוקים את מעשיך. וכך כתב הטור (או"ח, סי' תרכד) לגבי מוצאי יום-הכפורים: "ואוכלין ושותין בשמחה, דכתיב לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך וגו'".

עם כל זאת, זמן השמחה הגלויה בשלימותה, השמחה שלאחר מחילת עוונות, הוא אכן בהגיע מועד חג הסוכות, זמן שמחתנו, אשר מתייחד במעלת השמחה יותר מכל הרגלים האחרים.

למרות שבכל שלושת הרגלים יש מצות שמחה, כדברי הרמב"ם (סה"מ, מ"ע נד): "שציונו לשמוח ברגלים, והוא אמרו יתעלה ושמחת בחגך", וכן כתב עוד הרמב"ם (פ"ו מהל' יו"ט ה"ז): "וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלווים עליו, שנאמר ושמחת בחגך וגו', אף-על-פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים... יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובניו ביתו כל אחד ואחד כראוי לו", וכך אנו אומרים בנוסח התפילה והקידוש של כל שלושת הרגלים: "ותתן לנו ה' אלוקינו באהבה מועדים לשמחה". אך יחד עם זאת, חג הסוכות מתייחד, כאמור, בשם 'זמן שמחתנו'. בהקשר אליו נאמר בכתוב (דברים טז, יג-יד): "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים... ושמחת בחגך" וגו', ועליו אמרה תורה (ויקרא כג, מ): "ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים". ידועים הם גם דברי הרמב"ם (פ"ח מהל' לולב ה"ב): "אע"פ שבכל המועדות מצווה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה, שנאמר ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים".

6. דאמרינן התם במדרש: "וביוהכ"פ מתענין כולן... עד שמתענין אנשים נשים וטף מוחל להם הקב"ה את הכל, ואומר מה דאזל אזל מן הכא ולהלן הוא חושבנא, יצתה בת-קול ואומרת להם לך אכול בשמחה לחמך כבר נשמעה תפילתכם". ועיי"ש בחי' הרד"ל, אות ב, שציין לדברי התוס' ביומא שבמוצאי יוהכ"פ יוצאת בת-קול זו.

7. ועי' בב"י (שם) שכתב ע"ז דנראה דזהו המדרש שכתב בסמוך לעיל מיניה, שמטעם זה נוהגים לתקוע אחר תפילת נעילה.

8. וכבר עמדו על כך הגרי"פ פערלא (בביאורו לסה"מ לרס"ג, מילואים סי' ה) ובס' 'עמק-ברכה' (שמחת-בית-השואבה, אות א) דמדברי הרמב"ם שם מבואר שהשמחה היתירה שהיתה נוהגת במקדש בחג הסוכות בשמחת בית השואבה לא היתה לשמחת ניסוך המים, אלא שהיא מעיקר מצוות 'ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים'.

וכבר שנינו (תענית כו:): "אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כחמשה-עשר באב וכיום-הכפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין... ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים" וכו'. על כך אומרים חז"ל (שם ל:): "בשלמא יום-הכפורים משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות" וכו'.

שכן אין לנו שמחה גדולה יותר מאשר שמחת מחילת עוונות, כמו שנאמר (תהלים נא, ט-יא): "תחטאני באזוב ואטהר תכבסני ומשלג אלבין, תשמיעני ששון ושמחה תגלנה עצמות דכית, הסתר פניך מחטאי וכל עוונותי מחה", ומפרש רש"י (שם, י): "תשמיעני ששון ושמחה, סליחת החטא".

ראש המכון הגרא"מ הלפרין בשיח תורני עם כ"ק מרן האדמו"ר מרחמסטריווקא שליט"א

כך גם אמרו חז"ל (שמו"ר פר' לו, א) על השמחה התמידית שהיתה שוררת בירושלים בזמן שבת-המקדש היה קיים: "משוש כל הארץ, שלא היה אחד מישראל מיצר כשהיה בית-המקדש קיים, למה, שהיה אדם נכנס לשם מלא עוונות והיה מקריב קרבן ומתכפר לו, אין שמחה גדולה מזו שהיה יוצא צדיק".

זהו סוד השמחה הפנימית של יום-הכפורים, כמו שאמרו חז"ל (תנא"ר פ"א): "דבר אחר, ימים יוצרו ולא אחד בהם, זה יום-הכפורים לישראל, לפי שהיתה שמחה גדולה לפני הקדוש-ברוך-הוא שנתנו באהבה רבה לישראל... לך נדמה יום-הכפורים שנתנו הקדוש-ברוך-הוא באהבה רבה ובשמחה, ולא זו בלבד, אלא בשעה שהוא מוחל לעוונותיהן של ישראל אין מתעצב בלבבו אלא שמח שמחה גדולה, לך נאמר כה אמר ה' אלוקים להרים ולגבעות לאפיקים ולגאיות וגו', בואו ושמחו עמי שמחה גדולה שאני מוחל להם לעוונותיהם של ישראל".

רבינו יונה מגירונדי (שע"ת ש"ד) מביא שלושה טעמים למצוות האכילה והשתייה בערב יום-הכפורים, אשר שנים מתוכם הם להורות על השמחה בכפרת העוונות ועל שמחת המצווה: "ועל-כן אמרו רבותינו ז"ל כל הקובע סעודה בערב יום-הכפורים כאילו נצטוו להתענות תשיעי ועשירי והתענה

נמצינו למדים, שגדרי השמחה שבאכילת בשר ושבתית יין הפוכים זה מזה מן הקצה אל הקצה. בשר יש בו משום שמחה רק כשהוא טרי ממש, בתוך שני ימים לשחיטתו, כבשר שלמים. אבל מיום השלישי והלאה¹¹ הוא מאבד כבר את מעלת השמחה שבו, ושוב אין בו כדי לשמח. לפיכך מעיקר הדין שבמשנה ובגמרא מותר לאוכלו בסעודה המפסקת של ערב תשעה-באב. לעומת זאת, יין מגתו, בתוך שלושה ימים לדריכתו, עדיין אינו משמח, ורק מכאן ואילך הוא עומד לשמח לבב אנוש. ואדרבה, ככל שהוא הולך ומתיישן כך הוא הולך ומשביח יותר.

בשר ויין רומזים אפוא על שתי מעלות, מנוגדות לכאורה זו לזו, בדרכי עבודת השם יתברך. הבשר המשמח בימיו הראשונים, בעודו טרי דווקא, מרמז על מעלת ימי הנעורים, בעבודת ה' מתוך התלהבות, מרץ ורעננות, בעוד שהיין המשמח רק כעבור כמה ימים, לאחר שכבר פסקה תסיסתו, מרמז על מעלת ימי הזקנה, בעבודת ה' מתוך ישוב הדעת וכובד ראש, יחד עם ניסיון רב שנים, שכלל שעובר הזמן כך כמובן מאיליו הולכת וגדלה מעלה זו ומשביחה יותר ויותר, כפי הפירוש הידוע במה שאמרו חז"ל (מגילה טז:): "מאי מטוב ארץ מצרים, אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: שלח לו יין [ישן] שדעת זקנים נוחה הימנו", שבעוד שכל שאר מיני אוכלים, ככל שעובר הזמן הם מתקלקלים ומפגים טעמם, הרי היין הוא היחיד שהולך ומשתבח עם הזמן, ובשל כך 'דעתם' של זקנים דווקא נוחה הימנו, שכן הוא מסמל את 'דעתם' ההולכת ומשתבחת עם השנים, כמו שאמרו חז"ל (סוף ג' דקנים): "אבל זקני תורה אינן כן, אלא כל זמן שהם מזקינים דעתם מתיישבת עליהם".

מחד גיסא, יש כמובן מעלה גדולה מאד של עבודת ה' מתוך התלהבות ביקוד אש של ימי הנעורים, כאשר כן הוא מטבע הדברים בתחילת התקרבותו של אדם לעבודתו יתברך שמו, כלשון הרוקח (בהקדמתו): "אין חוזק מן החסידות בתחילתו", וכפי שמובא בשם הבעל-שם-טוב הקדוש (אור המאיר, פר' יתרו; ובכש"ט, הוספות, אות נג והע' 56) שפירש את הבקשה (תהלים עא, ט): "אל תשליכני לעת זקנה" וגו', שלא יאבד תוקף החסידות בתחילתה אלא בכל יום יהיו בעיניו כחדשים¹².

11. ויעויין בשו"ת חת"ס (חאו"ח, סי קנה, ד"ה גם) שרצה לחדש דאע"ג ששלמים אינם נאכלים רק לשני ימים ולילה אחד מ"מ יש בבשר משום שמחה גם ביום השלישי, ובסעודת עט"ב אסור מדינא דגמ' לאכול בשר גם ביום השלישי לשחיטתו, עיוייש"ה בדבריו. דלפי"ז עולה שגדרי השמחה שבבשר ושביין הפוכים זמ"ז ממש, שבשר משמח כל שלושה ימים משחיטתו ותו לא, ואילו יין משמח רק לאחר שכבר עברו עליו שלושה ימים מדריכתו.

12. וראה גם מש"כ בס' 'פרי-צדיק' (יתרו, אות י'): "ושמעתי בשם

הכל מכח שמחת הכפרה ומחילת העוונות שלאחר יום-הכפורים, כמו שאמרו חז"ל (יל"ש, פר' אמור, רמז תרנד): "אתה מוצא שלוש שמחות כתיב בחג, ושמחת בחגך, והיית אך שמח, ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים, אבל בפסח אי אתה מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת, למה... אבל בחג, לפי שנטלו הנפשות דימוס ביום-הכפורים, כמו שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם... לפיכך כתב שלוש שמחות" וכו'.

בנוגע לקיום מצוות השמחה ברגלים אמרו חז"ל (פסחים טז:): "תניא רבי יהודה בן בתירא אומר: בזמן שבית-המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר, שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלוהיך, ועכשיו שאין בית-המקדש קיים אין שמחה אלא ביין, שנאמר ויין ישמח לבב אנוש". והרמב"ם (הל' יו"ט שם הי"ח) כתב: "והאנשים אוכלין בשר ושותין יין, שאין שמחה אלא בבשר, ואין שמחה אלא ביין". וכבר ביארו גדולי הפוסקים (ראה בזה: יש"ש, ביצה, פ"ב סי' ה'; ב"ח, או"ח, סי' תקכט, ד"ה כתב הרמב"ם; מג"א, סי' רמט סק"ו; כפ"ת, סוכה מב; ד"ה ההלל והשמחה; שאג"א, סי' סה) שגם בזמן-הזה שאין לנו קרבנות שלמים יש מצוות שמחה באכילת בשר⁹.

בדרך דרוש ורמז נראה לפרש את יסוד השמחה של אכילת בשר ושתיית יין על-פי מה שנתבאר לגבי איסור אכילת בשר ושתיית יין בסעודה המפסקת של ערב תשעה-באב, אשר מעיקר הדין שבמשנה ובגמרא רק בסעודה זו אסור לאכול בשר ולשתות יין, ועל כך אמרו חז"ל (תענית ל): "תנא אבל אוכל הוא בשר מליח ושותה יין מגתו, בשר מליח עד כמה, אמר רבי חנינא בר כהנא משמיה דשמואל כל זמן שהוא כשלמים (שלא שהה במלחו אלא שני ימים ולילה אחד כזמן אכילת שלמים - רש"י), ויין מגתו עד כמה, כל זמן שהוא תוסס, תנא יין תוסס אין בו משום גילוי, וכמה תסיסתו, שלושה ימים". ומובא בדברי הטור (או"ח, סי' תקנב), בשם ראב"ה, שהטעם הוא מפני שבשר שכבר אינו כשלמים ויין שהוא מגתו אין בהם משום שמחה¹⁰.

יש בנותן טעם לשבח להשוות את לשונות הרמב"ם, שבעוד שלגבי ר"ה ויוהכ"פ כתב בהל' חנוכה שהם "לא ימי שמחה יתירה", כפי שהבאנו לעיל בהע' 1, הרי שלגבי חג הסוכות כתב ש"היתה שם במקדש שמחה יתירה", ודו"ק בזה.

9. והנה מתו"ד הר"ן (בחידושו על הרי"ף במס' סוכה, בדף כא. מדפי הרי"ף) והריטב"א (סוכה מב:) נראה דסבירא להו דבשר שלמים אינו אלא למצווה מן המובחר, אבל כשא"א בבשר שלמים אפ"ה איתא לשמחה בבשר חולין. אולם בדברי היש"ש נתבאר בדעת הרמב"ם דבזמן שאין ביהמ"ק קיים א"א לקיים מצוות שמחה בבשר בלבד אא"כ שותין עמו יין. ואגב אורחא עי' בס' 'לקט-יושר' (לפורים) שכתב בתו"ד לגבי פורים: "אין שמחה אלא בבשר ויין".

10. וע"ע במה שכתבו בזה הפרישה (שם סק"ב) והב"ח (שם, ד"ה ומ"ש אבי-העזרי, וד"ה ומ"ש דלענין ט"ב).

זהו הרמז בכך ש"אין שמחה אלא בבשר ויין", ששלמות השמחה בעבודת ה' היא כאשר משלבים את שתי המעלות גם יחד, שילוב של בשר, המורה על התחדשות ורעננות של ימי הנעורים, יחד עם יין, המורה על ישוב הדעת והשבחה של ימי הזקנה.

אולי יש לפרש כן בנוסח ברכת נישואין המובאת בדברי חז"ל (כתובות ח.): "שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצריך בגן עדן מקדם", שלכאורה יש להבין היכן מצינו שהקב"ה שימח את אדם-הראשון בגן עדן, ורש"י (שם) מפרש: "כשמחך יצריך, כמו ששימחת את אדם-הראשון, בגן עדן מקדם, דכתיב ויטע גן בעדן מקדם וישם שם וגו'", ועדיין הדבר צריך ביאור. ואפשר שהדבר רמוז במה שאמרו חז"ל (סנהדרין נט:): "אדם-הראשון מיסב בגן-עדן היה, והיו מלאכי-השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין", דהיינו ששימחוהו בשילוב זה של בשר טרי לצד יין ישן, כפי שאכן היה אדם-הראשון עצמו באותה שעה, שמצד אחד היה כתינוק שנולד, שהרי בו ביום נוצר, ומצד שני נברא מיד כגדול בדעתו ובצביונו, והשילוב הזה הוא מקור השמחה השלימה בעבודת ה'.

הוא שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קמח, יב-יג): "בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים יהללו את שם ה' וגו'". וכך יש לפרש גם בדברי הנביא (ירמיה לא, יב): "אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדיו" וגו', שהשמחה השלימה היא כאשר משלבים את מעלותיהם של בחורים וזקנים יחדיו. וכבר הביא בספר 'בני-יששכר' (מאמרי אלול, מ"א אות ה) ששמע מהרה"ק רבי אלעזר מליצ'נסק (בנו של בעל ה'נועם-אלימלך') שכתוב זה רומז על שמחת מחילת העוונות ('מחול' מלשון מחילה) שלאחר עבודת התשובה של חודש אלול, שמזלו מזל בתולה, שאז שמחים יחדיו בחורים עם זקנים.

השמחה היתירה של חג הסוכות בבית-המקדש היתה בשמחת בית השואבה, אשר עליה אמרו חז"ל (סוכה גג): "תנו רבנן: יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו, אלו חסידים ואנשי מעשה, ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכפרה על ילדותנו, אלו בעלי תשובה" וכו'. עבודת השמחה הגדולה והיתירה של "ושמחתם לפני ה' אלוקים שבעת ימים" היא כאשר משלבים יחדיו את מעלת ימי הילדות והבחרות לצד מעלת ימי הזקנה, הן כפשוטן, של ימי הנעורים יחד עם ימי הזקנה, והן במשמעות של בעלי תשובה, חדשים מקרוב באו, שזה עתה התקרבו והחלו את דרכם בעבודת ה',

הוא ההיפך, שלגבי עבירות יש בהם מעלה, שכבר נחו ושקטו מריתחת הדמים, ואילו לגבי מצוות יש בהם חסרון, שהן נעשות כבר כמצוות אנשים מלומדה, והמעלה היא האמיתית היא לשלב את שניהם כאחד, בת כ' כבת ק' לענין חטא ובת ק' כבת כ' לענין קיום מצוות.

ידוע גם מה שמובא בשם הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק (עמוד האמת, ס"פ וירא) על הכתוב (בראשית כב, יט): "וישב אברהם אל נעוריו", שכאשר ראה אברהם אבינו שאף-על-פי שהוא שמע את ציווי העקדה מפי הגבורה ויצחק שמע זאת רק מפיו של בשר ודם, בכל זאת "וילכו שניהם יחדיו", באותה מידה של שמחה וזריזות, אמר לעצמו כי מעתה יש לדבוק בצעירים ולשוב אל ימי הנעורים.

מאידך, בוודאי יש מעלה גדולה אחרת בעבודת ה' בטעם זקנים, של בעלי נסיון מיושבים בדעתם, כעבור תקופת התסיסה ורתיחת הדמים של ימי הנעורים, כפי שמפרש הרמב"ן (בראשית ח, כא): "כי יצר לב האדם רע מנעוריו, מלמד עליהם זכות שיצירתם בתולדת רעה בימי הנעורים ולא בימי הזקנה". שכן עצם הזקנה של בא בימים יש בה מעלה לכשעצמה, על-דרך שאמרו חז"ל (ברכות לט): "ואמר אם חכמה אין כאן זקנה אין כאן", ומפרש רש"י (שם): "הלא זקן אני והיה לו לשאלני" וכו', ובפרט כשהיא משולבת גם עם חכמה, כדרך זקני תורה שכל זמן שמזקנים דעתם מתיישבת עליהם.

המעלה המושלמת ביותר היא השילוב המוצלח בין שתי המעלות האמורות, הנראות לכאורה כמנוגדות זו לזו, על-דרך שאמרו חז"ל (ב"ק צז:): "ואיזהו מטבע של אברהם אבינו, זקן וזקנה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחר" ומפרש רש"י (שם): "בחור ובתולה, יצחק ורבקה, זקן וזקינה, אברהם ושרה", אולם המהרש"א (חדא"ג שם) כתב כי יותר נראה לפרש את הכל על אברהם ושרה, על-שם הנס שלאחר שנעשו זקנים חזרו הם עצמם לימי נעוריהם ואחרי בלותי היתה לי עדנה, ואפשר להוסיף על-זה כי רמז יש בדבר על השילוב של כוחות ימי הנעורים עם מעלות ימי הזקנה, כשני צדדים למטבע אחת.¹³

הבעש"ט זצוק"ל, שהצדיקים משתוקקים להרגיש החשק שמרגישים רכי השנים הבאים פעם ראשון להתדבק לחסידות.

ועי בשפ"א (חיי-שרה, תרל"א) שהביא בשם זקנו החידושי-הרי"ם לפרש בהא דתנן (אבות פ"ד): "הלומד ילד למה הוא דומה, לדיו כתובה על נייר חדש" וכו', שאין הכוונה למי שלומד בילדותו דווקא, אלא שלומד בהתחדשות כמו ילד, שעדיין לא נתיישן אצלו. וע"ע בדברי השפ"א (משפטים, תרמ"א) בפי' הכתוב (שמות כד, ה): "וישלח את נערי בני ישראל" וגו', דפירש"י (שם): "את נערי, הבכורות", שכתב ע"ז: "ויש להבין למה נק' נערי, הלא עפ"י הרוב הבכורות המה זקנים יותר מאחיהם שנולדו אח"כ, אך הענין הוא כי הבכורות יש בהם כח ההתחדשות, ונקראו נערי, ולכן המה מיוחדים לעבודת השי"ת, וכן בבני-ישראל נאמר נער ישראל, דכתיב בני בכורי, שהם דבקים תמיד בשורש ההתחדשות".

13. ועי' בס' 'אמרי-נועם' - דז'יקוב (פר' חיי-שרה) שפי' במשאחז"ל (ב"ר פר' נח, א; והובא בפירש"י ר"פ חיי-שרה): "בת כ' כבת ז' לנוי, בת ק' כבת עשרים לחטא", כי ימי הנעירות יש בהם חסרון לגבי עבירות, משום שריתחת הדמים מושכת את האדם לתאוות הרעות, ומעלה לגבי מצוות, שהן נעשות ומתקיימות בחום ובהתלהבות נעורים, ולעומת זאת בימי העמידה והזקנה

על-דרך-זו ניתן לרמז כן גם בשני הניסוחים שהיו מנסכים בימי חג הסוכות על-גבי המזבח, ניסוך היין שנוהג גם בכל ימות השנה וניסוך המים המיוחד לחג הסוכות, כפי שדרשו חז"ל (תענית ב:): "רבי עקיבא אומר... שנאמר בששי ונסכיה, בשני ניסוכין הכתוב מדבר, אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין... תניא רבי נתן אומר בקודש הסך נסך שר לה', בשני ניסוכין הכתוב מדבר, אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין".

המים שהיו מנסכים על גבי המזבח בימי החג היו צריכים להיות טריים ורעננים, כדי שלא יפסלו בלינה, ולכן היו שואבים

בשמחת הבר מצוה לבנו של ראש המכון שליט"א, עם אביו הגרל"י צ"ל ועם כ"ק האדמו"ר"ם מאלכסנדר ומאונגוואר צ"ל

אותם בכל בוקר ממעיין השילוח, כמו ששינינו (סוכה מח:): "ניסוך המים כיצד, צלוחית של זהב מחזקת שלושה לוגים היה ממלא מן השילוח". לעומת זאת, היין שהיו מנסכים על גבי המזבח היה צריך לכתחילה להיות יין ששהה כבר ארבעים יום מעת דריכתו, כמבואר בדברי הרמב"ם (פ"ו מהל' איסורי מזבח ה"ט): "אבל יין... ויין מגיתו שלא שהה ארבעים יום... כל אלו היינות לא יביא לכתחילה" וכו'.

כשהיו מנסכים את שניהם יחדיו בחג הסוכות היו מקפידים לעשות זאת בעת ובעונה אחת, כפי ששינינו (שם): "שני ספלים של כסף היו שם... ומנוקבין כמין שני חוטמין דקין, אחד מעובה ואחד דק (אחד מנקבים מעובה, אותו של יין, ואחד דק, אותו של מים - רש"י), כדי שיהיו כלין בבת אחת". השילוב של ניסוך המים הטריים והרעננים, הרומזים על עבודת ה' בכוח ימי הנעורים, עם ניסוך היין שהספיק כבר להתיישן קצת, הרומז על עבודת ה' מתוך מעלת ימי הזקנה, הם שיצרו יחדיו את השמחה הגדולה והיתירה של "ושאבתם

יחד עם חסידים ואנשי מעשה, עובדי השם יתברך מנעוריהם ומיום עומדם על דעתם. כאשר מאחדים את כוחן המשותף של שתי המעלות הללו גם יחד, כמו שנאמר בהמשך (שם): "אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו", מביא הדבר לשיא של שמחה אמיתית, כשהכל ששים ושמחים בעבודתו יתברך שמו.

זו, למעשה, השמחה המיוחדת של חג הסוכות, בו כל אחד מישראל מרגיש את עצמו כבריה חדשה וכקטן שנולד¹⁴, לאחר ששב בתשובה ונמחלו עוונותיו, ובידו לחזור לימי נעוריו ולשלב יחד את מעלות זקנים עם נערים.

כן ניתן לפרש גם את הכתוב (שמות י; ט): "ויאמר משה בנערניו ובזקנינו נלך... כי חג ה' לנו", שכוונת משה רבינו היתה לומר לפרעה כי אנו כולנו נלך לעבוד את ה' בשילוב כל הכוחות, הן בכח הנעורים, של התלהבות והתחדשות מתמדת, והן בכח הזקנה, של כובד ראש בישוב הדעת¹⁵, כאשר שילוב זה בעבודת ה' אכן מביא לשמחה מושלמת - "כי חג ה' לנו"¹⁶.

14. ועי' במש"כ המג"א (סי' תרו סק"ח) לגבי טבילת עיוהכ"פ: "וי"א שהטעם דטבילה משום תשובה, דהא אפ"ל נערים ובתולדות שהן בני מצוות טובלות, ואפי' מי שטבל בער"ה ולא ראה קרי יחזור ויטבול, ולפ"ז יש טבול ג"פ, וכ"כ ברוקח". ובמחה"ש (שם) כתב ע"ז דפ"ל משום תשובה כ' בד"מ בשם מהר"ל דהור"ל כגר המתגייר דבעי טבילה.

15. וראיתי עוד עד"ז בשם ס' 'אזור-אליהו' (פר' בא), שהביא בשם הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, שפי' כן בנבואת הנביא מלאכי (מלאכי ד, כג-כד): "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא... והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם" וגו', שלעתיד-לבוא ילכו יחד הבנים עם האבות, זקנים עם נערים, משולבים בשתי המעלות, שהאבות ילכו עם מעלת הבנים הצעירים בזריזות ובהתלהבות, ואילו הבנים ילכו עם מעלת האבות הזקנים במתינות וישוב הדעת.

16. וראה בס' 'נועם אלימלך' (פר' בא) שכבר פי' על דרך האמור, באופן אחר קצת: "נראה לפרש, דאיתא בגמ' בשמחת בית השואבה היו אומרים אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו, דהיינו שהיו מתנהגים מיד בנעורותם כשורה, ולא היו מתביישים בזקנותם ממעשה נעורותם, שהיו ג"כ בקדושה... וזהו בנערניו ובזקנינו נלך, ר"ל שנתנהג ונלך בקדושה הן בנעוריו והן בזקניו... כי חג ה' לנו, ר"ל כי התלהבות אש בוער בנו לעבודתו יתברך שמו ויתעלה זכרו".

ולפי דרכנו, אולי יש מקום קצת לפרש מה שמצינו שחג הסוכות נקרא בכ"מ במשנה ובברייתא ובגמ' בשם 'חג' סתמא, מה שלא מצינו כן בשאר הרגלים. וכבר עמד ע"ז התו"ט (ר"ה פ"א מ"ב) בהא דתנן "ובחג נידונין על המים", דהא דמייחד שם 'חג' לסוכות טפי מפסח ועצרת משום שתיבת 'חג' הנחתו הראשונה לפי הפשט היא על המחול והריקוד, ובסוכות שהיתה בו שמחה יתירה של בית-השואבה ראוי בייחוד להיקרא בשם 'חג'. אמנם לפי דרכנו י"ל, דמאחר שחג הסוכות נקבע לזכר ענני הכבוד שהקיפם הקב"ה בהם בצאתם ממצרים לבל יכם שרב ושמש, וכמש"נ בשו"ע (או"ח, סי' תרכה), ועיי"ש בדברי הט"ז מש"כ ע"ז, הרי באותה שעה נתקיים בזה הא דכתיב (שמות ה, א): "כה אמר ה' אלוקי ישראל שלח את עמי ויחגו לי במדבר", וממילא כבר עולה ע"ז גם מה שאמר משה רבינו לפרעה "כי חג ה' לנו", וע"ש זה קראוהו חכמים בשם 'חג' סתמא. ועי' במש"כ השפ"א

(לסוכות, תרמ"א, ד"ה בסוכות תשבו).

לא ניגש למחשב, ולא ידע לפתוח מחשב או להקיש בו אפילו על מקש אחד. הוא גם לא השתמש בשום מאגר תורני, כזה או אחר. אפילו את המהדורות החדשות של ספרי הש"ס, הרמב"ם, הטור והשו"ע, לא הכיר כלל.

במשך כל שנות חייו, עד לשנתו האחרונה, למד והתייגע בתורה מתוך ספרים ישנים, בדיוק כפי שלמדו אבותינו ורבותינו זה מאות שנים, ללא שום שינוי. הוא היה יושב בחדרו הצנוע שבין כותלי המכון על כסא פשוט, ליד שולחן פשוט עוד יותר. לצידו ניצבות מספר כונניות ספרים עתיקות, מטות ליפול, עמוסות לעייפה בספרי קודש. על שולחנו נערמת ערימת ספרים ישנים ובלויים, מעלי ניחוח עתיק יומין, והוא מנותק לחלוטין מכל הסובב אותו, שקוע בכתבת תשובה הלכתית, באחת מן השאלות המתחדשות העומדות על הפרק, אם בנושאי טכנולוגיה חדישה או בנושאי רפואה מתקדמת, ולמרבה הפלא הוא גם כותב בעט פשוט על נייר, כמו לפני מאה ומאתיים שנה.

כך מילא בכתב-ידו אלפי אלפי גליונות של חידושי תורה, תשובות ובידורי הלכה, בכל מקצועות התורה, כאשר כמות החומר שהשאיר אחריו בכתובים, שעדיין לא ראה את אור הדפוס, היא גדולה בהרבה מכמות החומר הכלול בעשרים הספרים שכבר נדפסו בחייו מפרי עטו.

מחדרו הקטן והצר, מתוך המבנה המיושן והעלוב של המכון, היה חולש על פעילות חובקת זרועות עולם. בחדרו זה הוא חקר לעומק, ביסודיות רבה, את כל רזי הטכנולוגיה המתקדמת והחדישה ביותר. שם היו דנים ומכריעים בשאלות כבדות משקל שהזמן גרמן בכל תחומי המדע לענפיהם השונים. שם היו עוסקים בטכנולוגיות חדשות בתחומי המחשוב והחלל, ומלבנים שאלות רפואיות מורכבות וסבוכות בנושאי השתלות איברים, פוריות וגנטיקה. והכל, כאמור, בגישה 'מיושנת' של יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו.

זו ההזדמנות, לאחל מקרב לב ברכת כתיבה וחתומה טובה, לכל צוות אנשי המכון המורחב, רבנים, חוקרים, מהנדסים ומדענים, יחד עם צוות המזכירות והמנהלה, וכל העושים במלאכה, מלאכת הקודש, לכל ידידי המכון, העומדים לימינו והמסייעים בידינו בכל ימות השנה, בתחומים שונים, איש איש בשמו הטוב יבורך, ולכל קוראי העלון, המגלים עניין בפעילות המכון.

יהא רעוא מן שמיא, שתתחדש על כולנו, שנה טובה ומבורכת בכל מילי דמיטב, שנת הרמת קרן התורה וריבוי כבוד שמים, שנת גאולה וישועה לנו ולכל בית ישראל.

מים בששון", בעבודת הקודש הנשגבה של "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים".

גם אנו בפעילותינו היומיומית בין כותלי המכון משלבים יחדיו את מעלות החדש והישן כאחד, כאשר כל תחומי הפעילות בהם אנו עוסקים הם מן המתקדמים והחדישים ביותר בעולם המדעי והטכנולוגי, כשכל יום ויום מביא בעקבותיו תגליות וחידושים נוספים, בעוד שהמחקר והטיפול בהם נעשה בטעם זקנים, מתוך כובד ראש ובישוב הדעת, בדרך ההלכה הצרופה המסורה לנו מדורי דורות, כפי הדרך שסלל לנו והתווה בפנינו אבי מורי ורבי הגאון הגדול הכ"מ.

מי שראה את אבי מורי הכ"מ, שעמד בראש המכון והתווה את דרכו למעלה מיובל שנים, כשהוא יושב ועוסק בבידור עומקה של הלכה, ביגיעה עצומה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, בשאלות הלכתיות מורכבות וסבוכות, המתעוררות בעקבות ההתפתחויות המתקדמות ביותר של ענפי המדע והטכנולוגיה, זכה אכן לראות שמחה אמיתית, המשולבת מיין ישן נושן מחד גיסא, עם בשר טרי ורענן מאידך גיסא. שילוב מרתק של עיסוק בטכנולוגיות החדשות ביותר בשיטות 'מיושנות' שמלפני מאות שנים.

כפי שכבר נכתב רבות לאחר הסתלקותו, בהשתאות רבה, הוא עצמו לא ידע לדבר או לקרוא אפילו אות אחת באנגלית. אפילו את אותיות ה-ABC לא ידע לקרוא או לבטא. מעולם לא קרא שום ספר או מאמר מדעי וכדו'. כל עסקו, שיחו ושיגו, כל הימים, היו אך ורק בתורה הקדושה, על טהרת הקודש, ללא שום שמץ של תערובת חולין. את כל המידע שהיה זקוק לו שאב מפי מומחים לדבר, ובמידת הצורך באמצעות מתורגמנים, כאשר בגאונותו הנדירה ידע תמיד לברור את הבר מתוך התבן, להבין מיד את הנקודה המרכזית ולהתמקד בה, לשאול את השאלות הנכונות, ולהשאיר את בני שיחו, מבני ברית ושלא מבני ברית, פעורי פה, מופתעים ומשתוממים על תפיסתו והבנתו.

לצד הבנתו החודרת והמעמיקה בכל רזי ופלאי המדע והטכנולוגיה החדשים ביותר, הוא עצמו היה רחוק כרחוק מזרח ממערב מכל שימוש בטכנולוגיה מתקדמת. הוא בקושי ידע להשתמש בטלפון סלולארי פשוט ביותר מן הקומה הכשרה, עם חותמת של ועדת הרבנים לענייני תקשורת. למעשה, הוא נשאר 'תקוע' בשימוש בטלפון חוגה. גם להשתמש במכשיר טלפון נייד המחובר למרכזיית המכון, במכשיר הפקס של המכון או במכונת הצילום, היה מתקשה מאד. שימוש במחשב היה אצלו בכלל מחוץ לתחום. מעולם

דבר ד' מירושלים

ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א בשיעורו התורני

בתערוכת המכון עם הרה"ג ר' יוסף הילדסהיימר

קבוצה של עשרות יהודים תושבי ארגנטינה, חברי קהילת 'אגודת דודים' בבואנוס-אייס, בראשות רב הקהילה הרה"ג ר' אהרן דב בן-שימול שליט"א, שביקרו בארצנו הקדושה, הגיעו לסיור לימודי בין כותלי המכון.

בפתח הביקור הם שמעו שיעור תורני מפי ראש המכון, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, כשלצידו ניצב כל העת הרב שמעון כהן, מראשי הקהילה, שתירגם את דבריו לספרדית מדוברת.

בין היתר, הציג בפניהם ראש המכון שליט"א כמה דוגמאות לקווים ההלכתיים הייחודיים המנחים את המכון בפעילותו רבת השנים, להתייחס גם לבעיות שאינן נראות לעין, ולחתור לפתור אותן בדרך המהודרת ביותר לכל הדיעות.

בהמשך סיירו בתערוכת המכון, יחד עם הרה"ג ר' יוסף הילדסהיימר שליט"א, מרבני המכון, אשר הדגים בפניהם כמה מפיתוחי המכון ויישומי הטכנולוגיים, עליהם שמעו קודם לכן מפי הגרא"מ הלפרין ראש המכון, לצד פתרונות יישומיים מהודרים נוספים לתועלת הציבור. המשתתפים גילו התעניינות רבה מאוד בכל אשר ראו ושמעו, כשהם שואלים כעניין ומשיבים להם כהלכה.

עין רואה (1)

ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א ורבני המכון הרבנים הגאונים רבי יעקב לוריא ורבי יוסף הילדסהיימר בפגישתם עם מר דני צור מ'שדר טכנולוגיות בע"מ

זה זמן רב, שיבואני מצלמות אבטחה, מסוגים שונים, מנסים לפתח מצלמות שיעמדו בכל דרישות ההלכה, בהתאם להנחיות רבני המכון המדעי טכנולוגי להלכה. אך מסיבות שונות, כמו חוסר היכולת להתערב בתוכנת ההפעלה של המצלמות ועוד, כל הניסיונות עד כה לא צלחו ולא עלו יפה.

לראשונה, מסתמנת פריצת דרך מסויימת בכיוון זה, כאשר מר דני צור, מ'שדר טכנולוגיות בע"מ', הביע את נכונותו לקבל עליו את כל הוראות המכון, ולמצוא את הדרכים הניאותות לשלב את הדרישות וההנחיות המתבקשות במערכות המצלמות אותן הוא משווק.

בפגישה שהתקיימה, בין כותלי המכון, בינו לבין ראש המכון, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, בהשתתפות רבני המכון, הרבנים הגאונים רבי יעקב לוריא ורבי יוסף הילדסהיימר, פירט מר צור מספר

אפשרויות העומדות לרשותו ליישום הוראות המכון, כשבמקביל הציגו בפניו רבני המכון את כל ההוראות הנדרשות, אחת לאחת, על בסיס הצעותיו ההלכתיות של הגאון הגדול רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, שעמד בראש המכון והתווה את דרכו למעלה מיובל שנים, כפי שהן מפורטות בהרחבה בספרו שו"ת 'מעשה-חושב' חלק ח סימן ב, ובחנו יחדיו את אפשרות יישומן לאור הנתונים הקיימים.

סוכם, כי מר דני צור יבדוק ביסודיות רבה את כל ההצעות שהועלו ואת האפשרות לשלבן בפועל במלואן במערכות המצלמות, על-מנת לפתח מערכת מושלמת שתתן מענה הלכתי מהודר לכל הבעיות הקיימות.

עין רואה (2)

בעקבות פניות רבות של קשישים וחולים כבדי ראייה, הנזקקים באורח קבע לשימוש במסכים אופטיים מיוחדים לקריאת ספרים בהגדלה, ואשר מעוניינים לבדוק את האפשרות להשתמש בהם גם בשבתות ובמועדים, לצורך תפילה, לימוד ועוד, הגיע מר ראובן חי כהן, מנכ"ל 'טכנוויזיון ישראל' - פתרונות מיחשוב וראיה מתקדמים, לפגישה עם ראש המכון, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א.

מר כהן הביא עמו את המכשיר האופטי המתקדם והמשוכלל, המיובא ע"י חב' 'טכנוויזיון ישראל' מהולנד, והסביר לראש המכון הגר"מ הלפרין על דרכי השימוש במכשיר בימות החול, על שלל האופציות הרבות והמגוונות הגלומות בו, להקרנת הטקסט על-גבי המסך, בגדלים שונים, ברמת בהירות משתנה, בשינוי הגופנים וצורתם, ועוד ועוד, לצד האפשרות לביטול מוחלט של כל האופציות הללו בשבת, יחד עם אפשרות הפעלה אוטומטית של המכשיר באמצעות שעון שבת המכוון מערב-שבת.

ראש המכון שליט"א הסביר לו את הבעיות הנוספות הכרוכות בשימוש במכשיר בשבת, וביחד טיכסו עצה לחפש דרך יישומית מעשית שתוכל לתת מענה מושלם לכל הבעיות.

בהמשך לפגישה נשלחה לו מטעם המכון הצעת פתרון חדשנית, שאמורה לאפשר לנזקקים לכך את השימוש במכשיר בשבת ללא חשש. ההצעה אמורה להיבדק על-ידו מול החברה היצרנית בהולנד, על-מנת לוודא אם היא אכן ברת ביצוע.

התפתחות משמעותית בדרך לקידום הרעיון המהפכני, המתגבש בין כותלי המכון זה מספר שנים, לפתרון מושלם של בעיית בישולי נכרים במטבחים ציבוריים, באמצעות שליטה והפעלה מרחוק.

הרעיון החדשני המורכב, עליו עמלים רבני ומהנדסי המכון כבר זמן רב, הוצג כבר, לפני כשנתיים, ע"י ראש המכון, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, בישיבה מורחבת של מועצת הרבנות הראשית לישראל, שעמדה אז תחת נשיאותו של הרב הראשי לישראל, הגאון רבי דוד לאו שליט"א, כאשר בעקבות כך התקבלה החלטת מועצת הרבנות הראשית לישראל: "... המועצה מאשרת שבהפעלה זו ניתן לפתור את שאלת בישולי עכו"ם וכן היא ממליצה להשתמש באמצעי זה..."

במשך השנתיים האחרונות, השקיעו רבני ומהנדסי המכון רבות בשכלול הרעיון ובניית אב-טיפוס ראשוני. לפני כחודשיים ביקר בין כותלי המכון הראשל"צ הרב הראשי לישראל, הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א, המשמש כיום כנשיא מועצת הרבנות הראשית לישראל. במהלך הביקור הוצג בפניו דגם אב-טיפוס של הפתרון המהפכני, וניתנו לו הסברים על אופן וצורת פעילותו. בעקבות זאת הזמין כב' הראשל"צ שליט"א את רבני המכון להציג זאת בפני ישיבה מיוחדת של ועדת הכשרות המורחבת

המשך בעמוד הבא

ומושל בגויים

הרבנים הגאונים רבי יוסף הילדסהיימר ורבי אליעזר לאבנשטיין בפגישתם עם מנהלי חב' 'ניגה שף'

הרבנים הגאונים רבי יוסף הילדסהיימר ורבי אליעזר לאבנשטיין מציגים בפני הראשל"צ הגאון הגדול רבי יצחק יוסף שליט"א בעת ביקורו במכון את האב-טיפוס של הרעיון

המשך מעמוד קודם

חלק קטן ממוצרי חב' 'ניגה שף' שבהם עומדים להטמיע את הרעיון החדשני

ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א מציג בפני מועצת הרבנות הראשית לישראל את הפתרון החדשני

של הרבנות הראשית, שם ביקשו מהם ליצור בהקדם פיילוט ניסיוני במלונות גדולים, על-מנת לבדוק את הפעילות בשטח בתנאי אמת. לשם כך יצר המכון קשר עם החברות המובילות בתחום, הן בהיבט של מערכות מתקדמות של ציוד ומכשור מטבחים, והן בהיבט של מערכות חדשניות לבקרה ושליטה מרחוק.

במסגרת זו ביקרו לאחרונה הרבנים הגאונים רבי יוסף הילדסהיימר ורבי אליעזר לאבנשטיין במפעל הענק של חב' 'ניגה שף' לייצור תנורים ומערכות בישול ואפיה מתקדמות, שם נפגשו עם המנכ"ל, מר אלי מוסקוביץ, ועם מר גלעד מוסקוביץ, סמנכ"ל השיווק, יחד עם המנהל הטכני של המפעל.

במהלך הפגישה המוצלחת, סוכם על שיתוף פעולה מלא בין המכון וחב' 'ניגה שף', יחד עם חב' 'הוטלו', המתמחה במערכות של שליטה מרחוק, על-מנת לקדם יחד בהקדם האפשרי הטמעת מערכת החיישנים לשליטה מרחוק בתוך התנורים והמערכות השונות, לבדיקה ניסיונית מקיפה של הפתרון האמור.

על נטילת ידיים

מיתקן מיוחד, בשם 'מים-רבים', למילוי אוטומטי של נטלות לנטילת ידיים לסעודה, הובא לבדיקה אצל ראש המכון, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, לשם קבלת אישורו ההלכתי.

זהו פטנט ייחודי, אשר ממלא מעצמו את הנטלה מיד לאחר שהתרוקנה. הוא מיועד בעיקר לשימוש במסעדות, מלונות, אולמות שמחה, וכן בסוכות שמחוץ לבית, כך שמיד לאחר שהאחד נטל את ידיו לסעודה חוזרת הנטלה ומתמלאת מעצמה, תוך שניות ספורות, לצורך הנוטל הבא אחריו, וחוזר חלילה.

כמה מעלות טובות למיתקן זה, המאפשר נטילת ידיים כהלכתה גם במקומות בהם לא הותקנו מלכתחילה כיורים וברזים מתאימים לכך, ומנגד שומר על הניקיון הסביבתי, לבל תירטב כל הסביבה כתוצאה ממי הנטילה.

ראש המכון שליט"א, יחד עם בכירי רבני המכון, הרבנים הגאונים רבי שמעון שטרן שליט"א ורבי יעקב לוריא שליט"א, בחנו בכובד ראש את המיתקן, תוך שימת לב והתייחסות פרטנית לכל השאלות ההלכתיות העולות להתעורר, לגבי כשרות הנטלה עצמה, לגבי האפשרות ליטול ממנה את כל היד כדת וכדין, לגבי חשש מים שנעשו בהם מלאכה בשל המצוף המותקן שם, וכן על-מנת לוודא למעלה מכל ספק כי הוא פועל בדרך מכנית לחלוטין, ללא כל חשש לשימוש בו בשבת.

כבירת רואה

נציג חברת 'אופטימום - פתרונות בקרה בע"מ' הגיע לפגישה בין כותלי המכון, להתייעצות מקיפה אודות מערכת בקרת חדרים מתקדמת לבתי מלון, החולשת על כל מערכות התאורה, המזגנים, ומכלול החיישנים הדיגיטליים, במטרה לתכנן אותה מראש באופן שניתן יהיה להעבירה בשבתות ובמועדים למצב 'שבת', שבו לא תהיה לאורחי המלון כל השפעה על המערכות, ויוכלו לשהות שם ללא כל חשש של חילול שבת.

הוא נפגש לשיחה ארוכה עם ראש המכון הגרא"מ הלפרין שליט"א ועם הרה"ג ר' יעקב לוריא שליט"א, יחד עם מהנדס המכון הר"ר צבי מרכוס, ששמעו מפיו על כל הפונקציות הגלומות במערכת המדוברת בשימוש שגורתי, והציעו את הצעותיהם המפורטות להסבתה למצב 'שבת', שבו תבוטלנה לחלוטין כל ההשפעות על המערכות החשמליות והחיישנים הדיגיטליים.

שומרים הפקד לעירך

ראש המכון הגרא"מ הלפרין ורבני המכון הרבנים הגאונים רבי יעקב לוריא ורבי יוסף הילדסהיימר בפגישתם עם הרה"ג ר' יגאל הדאיה רבו של יד בנימין וקצין הבטחון האזורי

לאור התפשטות תופעות שונות במועצה האזורית נחל שורק, של גניבות חקלאיות נרחבות, לצד אירועים ביטחוניים ברמה כזו או אחרת, הוחלט שם להרחיב את סיורי השמירה בכל המרחב האזורי, לרשת את כל הישובים וסביבתם במצלמות מתקדמות ומשוכללות ביותר ובאמצעי אבטחה אחרים, ולהקים מוקד בטחוני מרכזי, שיחלוש על כל האזור, אשר יפעל גם בשבתות ובמועדים.

מאחר שאזור זה מאכלס בתוכו גם מספר מושבים דתיים וחרדיים ידועים, שתושביהם שומרי שבת כהלכתה ומדקדקים בקלה כבחמורה, הוחלט מראש כי כל הפעילות בשבתות ובמועדים תתבצע בהתאם לכל דרישות ההלכה, ללא חשש חילול שבת, כשמלכתחילה היה ברור כי סיירי השמירה והמוקדנים הקבועים יהיו משאינם בני ברית.

יחד עם זאת, נוצר צורך לתת מענה הלכתי מתאים ופתרונות מלאים לשימוש במצלמות ולהפעלת כל מכשור אבטחה אחר, הן כעניין שבשגרה והן במצבי חרום.

לשם כך הגיעו הרה"ג ר' יגאל הדאיה שליט"א, רבו של מושב יד-בנימין, יחד עם מר חגי שררה, קצין הביטחון האזורי, לפגישה ממושכת עם ראש המכון, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א. בפגישה שהתקיימה בין כותלי המכון, השתתפו גם רבני המכון, הרבנים הגאונים רבי יעקב לוריא ורבי יוסף הילדסהיימר, ונידונו בה בהרחבה תרחישים שונים אפשריים, על כל השלכותיהם והשאלות ההלכתיות הנגזרות מהם, הוצעו מספר הצעות, האמורות להיבדק ביסודיות, וסוכם על המשך שיתוף פעולה, שיביא להשתתת כל הפעילות בשטח ובמוקד המרכזי על יסודות ההלכה הצרופה.

לפני קרתו מי יעמוד

ראש המכון הגרא"מ הלפרין בבדיקה סופית של מקרר 'בקו' חדיש ומתן הוראות אחרונות למנהל הטכני של חב' 'ברימאג' מר אלי דאהן

הרה"ג ר' יעקב לוריא במעקב אחר התקנת התקני השבת למקפיאי 'בקו' במחסן החברה בנמל אשדוד

כרגיל, קודם עונת החגים, מזדרזים יבואני ויצרני מוצרי החשמל השונים, העומדים תחת אישורו ההלכתי המהודר של המכון המדעי טכנולוגי להלכה, להביא לבדיקה במעבדות המכון דגמים נוספים, חדישים ועדכניים, שיוצרו אף הם בהתאם לכל הוראות רבני ומהנדסי המכון והנחיותיהם ההלכתיות, על-מנת שיזכו גם הם לאישור ההלכתי הנכסף, לקראת עונת המכירות הבוערת לרגל החגים הממשמשים ובאים.

חברת 'ברימאג' הנודעת, המשווקת את מקפיאי 'בקו', פיתחה כבר לפני כשנתיים ויותר, בתיאום מלא עם רבני ומהנדסי המכון, התקן שבת מיוחד למקפיאים אלו, המותאם מראש לכל מערכות המקפיא, על כל הפונקציות והאלמנטים הקיימים בהן, עוקף את כל החיישנים הדיגיטליים המותקנים בו, ומאפשר את השימוש בו בשבת לכתחילה ללא כל חשש.

מאחר שהתקן שבת זה סופק בתחילה ללקוחות בהזמנה מראש, והיה מותקן ע"י טכנאי החברה בבית הלקוח, נוצרו בו לעיתים בעיות שונות, כתוצאה מחיבורים לא מדויקים או לא מושלמים כדבעי. בשל כך, 'הקפיא' המכון את האישור ההלכתי על התקני השבת של ה'מקפיא', ולמשך תקופה ממושכת לא הסכימו לאשר את השימוש בו בשבת.

מהנדסי החברה שקדו במרץ רב על תיקון כל הליקויים, כאשר במקביל סוכם כי מהיום והלאה יותקן ההתקן ע"י טכנאי החברה על המקפיאים במחסני החברה שבנמל אשדוד, מיד עם הגיעם ארצה, כדי להבטיח את התקנתם המושלמת והמלאה ולאפשר פיקוח על כך.

הרה"ג ר' יעקב לוריא שליט"א, מבכירי רבני המכון, נסע במיוחד למחסני החברה בנמל אשדוד, שם בדק ביסודיות רבה את כל השיפורים שהוטמעו בהתקן השבת ואת צורת התקנתו במקפיאים. לכשנוכח לראות שהכל אכן בוצע לשביעות רצונם המלאה של רבני המכון, לפי כל הדרישות ההלכתיות, הוחלט 'להפשיר' את ה'הקפאה' ולאשר מחדש את השימוש בהתקן השבת למהדרין מן המהדרין.

במקביל, יובאו ארצה לקראת החגים ע"י חברת 'ברימאג' סדרת דגמים חדישים של מקררי 'בקו', שיוצרו מלכתחילה עם פיקודי שבת מובנים, בהתאם להוראות המכון, בטכנולוגיה חדשנית מיוחדת, המתאימה את 'התנהגות' כל מערכות המקרר בשבת בהתאם לממוצע פעילותן במהלך ימות השבוע שחלף, ללא כל השפעה עליהן כתוצאה מפתיחת דלת המקרר או סגירתו בשבת עצמה.

קודם שיווק המקררים החדשים לחנויות הובאו מספר מקררים לבדיקה מדגמית אחרונה במעבדות המכון. לאחר בדיקה קפדנית שערכו רבני ומהנדסי המכון בכל מערכות המקרר, על קרבו ועל כרעיו, נקבע כי פיקודי השבת המיוחדים שלהם הם מושלמים ומהודרים בתכלית ההידור, והשימוש בהם בשבת אכן מותר ללא כל חשש ופקפוק.

אספקלריה

בראי ההלכה

שאלות נבחרות משולחן רבני המכון

'פרגולת העתיד'

לכבוד רבני המכון

שלום רב לכם

ראיתי פרסום של חברה בשם "פרגולות העתיד", על פרגולה מיוחדת, אשר במסגרת העץ העליונה שלה חרוצים נקבים מלבניים, שבהם מושחלים קורות עץ על-פני רוחב כל המשטח שעליו בנויה הפרגולה. הנקבים עשויים בצורה אלכסונית, וממילא גם הקורות המושחלות בהן מוטות אלכסוניים ומצלילות בצורה מושלמת את כל המשטח.

דומני, כי הם מפרסמים כי פרגולה זו קיבלה את אישורם ההלכתי, וברצוני לדעת אם אכן כן? והאם ישנן הגבלות מסוימות לאישור זה?

בתודה מראש

ישראל ל.

ירושלים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

פרגולות אלו אכן קיבלו את אישורנו ההלכתי, לאחר שבדקנו היטב את רוחב הקורות, הרווח שביניהן, צורת תנוחתן עם תוצאת הצל המתקבל, ומצאנו שהן עשויות כהלכה וניתן לקיים בהן מצוות סוכה כהלכתה ללא כל חשש.

יחד עם זאת, על-מנת שהסוכה תהיה אכן כשרה ומהודרת בתכלית ההידור, הוספנו באישור ההלכתי שני תנאים:

האחד כי ראוי להקפיד מראש שהשחלת קורות הסיכוך בתוך הנקבים המיוחדים לכך תיעשה ע"י יהודי, גדול, לשם צל.

והשני, כי בכל שנה ושנה קודם חג הסוכות יש לחדש בה דבר באמצעות הוצאת אחת הקורות מאמצע הסוכה והשחלתה מחדש לשם חג, כמבואר בשו"ע או"ח סי' תרלו ס"א.

בברכת כוח"ט

אינפוזיה ביוהכ"פ

שלום לכל רבני המכון הנכבדים

אני סובל לא-עליכם ממחלת הסוכרת ומטופל באינסולין, והרופאים אוסרים עלי בתוקף לצום ביום-הכפורים.

אחד מילדי, המשמש כאח רפואי, מציע לי להתחבר לאינפוזיה למשך כל יום הכפורים ולאזן באמצעותה את המזון והנוזלים הדרושים לי עקב מחלתי, כך שאוכל להעביר את היום הקדוש בצום. אלא שבמצב זה אהיה מרותק לביתי למשך כל היממה ולראשונה בחיי לא אוכל להתפלל ביום קדוש זה במניין בבית-הכנסת.

מה עלי לעשות?

שנה טובה, פוריה ומבורכת, לכולכם, בעבודת הקודש שלכם

יוסי ש.

גבעתיים

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

1. מצד אחד, חשוב לדעת כי התענית ביום-הכפורים היא עיקר מצוות היום, והיא חשובה יותר מכל תפילות היום הקדוש.

לפיכך, חולה שלדעת הרופאים, אם יישאר בביתו וישכב במיטה במשך כל היום, יוכל לצום, או אפילו לאכול כמות פחותה של 'שיעורים', ולעומת זאת אם יתאמץ ללכת להתפלל בבית-הכנסת יצטרך לאכול או לשתות, ולו פעם אחת יותר של 'פחות מכשיעור', חייב להישאר בביתו ואסור לו בשום פנים ואופן ללכת לבית-הכנסת.

גם בבית עצמו, אם התפילה

**האם הוא יהיה רשאי לנעול אותן לצורך תפילות היום?
תזכו לשנים רבות נעימות וטובות**

ראובן חי מ.

אשקלון

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

אם הוא נזקק להן לצורך הליכה בבית ולבית-הכנסת מותר, כמו שהתירו מחמת הצינה לחולה אע"פ שאין בו סכנה, או למי שיש לו מכה ברגליו, וכן למי שהוא איסטניס ומצונן, כמבואר בשו"ע או"ח סי' תרי"ד סעיפים ג-ד.

אבל בזמן שהוא יושב ואינו זקוק להן עליו לחלוץ אותן, אם הוא יכול כמובן. וגם בתפילת שמונה-עשרה עדיף שיתפלל בישיבה ללא נעלים, מאשר יעמוד ויאלץ לנעול את נעלי העור.

בברכת כוח"ט

מריחת לכה על קורות הסכך

האם מותר לי למרוח לכה שקופה או צבעונית על קורות הסכך של הסוכה?

תשובת רבני המכון:

מותר.

הנחת הסכך על מסגרת אלומיניום

שלום וכל טוב לכם

אני בונה את סוכתי בכל שנה במרפסת ביתי, הסגורה תמיד בחלונות אלומיניום. לאחר שאני פותח ומסיר את

גג הפלסטיק, אני מניח קורות עץ על מסגרת האלומיניום ועליהן אני מניח את הסכך.

השנה, רצו בני לעזור לי, והקדימו

לבנות את סוכתי הגדולה יחסית במהלך תקופת בין-הזמנים. אך לא ידעו על הקפדתי להניח תחילה קורות עץ על מסגרת האלומיניום, והניחו את הסכך ישירות על המסגרת.

מה עלי לעשות, מאחר שבגילי המתקדם ובמצבי הבריאותי קשה לי מאד עכשיו להוריד את הסכך, להניח את הקורות ולהחזיר עליהן שוב את הסכך?

עצמה מאמצת אותו, עליו להעדיף להתפלל בשכיבה, לקצר בתפילה וכדו', ובלבד שיוכל לצום טוב יותר ולחסוך מעצמו אפילו אכילה או שתייה אחת של 'פחות מכשיעור'.

2. במה דברים אמורים, בשהייה בבית לצורך מנוחה ומניעת מאמץ, על-מנת להקל על הצום, שהוא, כאמור, עיקר מצוות היום.

אולם כשמדובר בחיבור לאינפוזיה, שהיא פעולה בלתי שגרית בעליל, אין שום חובה על החולה לעשות זאת, כפי שכבר הכריעו הפוסקים (עי' בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קכג ובשו"ת אג"מ או"ח ח"ג סי' צ וח"ד סי' קא אות ג) בשאלות דומות לגבי יום-הכפורים.

וכך העלה להלכה בשאלה זו הגאון הגדול רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, אשר עמד בראשות המכון והתווה את דרכו למעלה מיובל שנים, בספרו שו"ת 'מעשה-חושב' (חלק ג סימן כא): "הזקוק לאכול ביום-הכפורים בשל חשש סכנה ופיקוח-נפש, אינו צריך להזדקק לתחליפים לאכילה או לשתייה - כגון אינפוזיה - ומותר לו לאכול כדרכו לפי הצורך".

3. ידוע, אמנם, על אחד מגדולי פוסקי הדור האחרון, שלעת זקנותו המופלגת ועקב חולשתו היה מתחבר בשנותיו האחרונות בערב יום-הכפורים לאינפוזיה למשך כל היום הקדוש, על-מנת שלא יגיע למצב שבו יאלץ לאכול או לשתות. אך הוא עשה זאת ממידת חסידות, ולא היה מורה לאחרים לעשות כן.

4. אשר על כן, אין עליך חיוב להתחבר לאינפוזיה, ותוכל ללכת כדרכך להתפלל את תפילות היום הקדוש בבית-הכנסת, כשבמקביל תעשה בדיוק כהוראת הרופאים, לאכול ולשתות במשך היום לשיעורים את הכמויות הדרושות לך לאיזון רמת הסוכר והאינסולין בגוף.

בברכת רפואה שלמה

וכתיבה וחתימה טובה לך ולביתך

נעילת נעלי סד ביוהכ"פ

שלום וברכה לכב' רבני המכון

יש לנו ל"ע ילד נכה בן 17, שנולד עם רגלים עקומות ופגועות מאד. לאחר סידרת ניתוחים וטיפולים מורכבים ומסובכים, הוא נועל תמיד נעלי סד מיוחדות מעור. הוא יכול לחלוץ אותן ביום הכיפורים בשעת התפילות, אלא שבלעדיהן יתקשה מאד לעמוד בתפילה זמן ממושך -

אמרו לנו, כי כדי שהפרגולה תהיה כשרה לסוכה יש לבנותה מראש לשם צל ולא לשם נוי. ביררנו אצל בעל הדירה, והוא אמר לנו כי אכן מטרת בניית הפרגולה בצורה זו הייתה כדי להצל חלק מהחצר, כפי שאכן מוכיחה על כך צורתה המיוחדת

רצינו לברר אם ניתן לכתחילה להשתמש בכך לסוכה? וכיצד?

נודה לכם מאד על תשובתכם.

משפחת ר.

ביתר עילית

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

ראש המכון בעבר, הגאון הגדול רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, התייחס כבר בספרו שו"ת 'מעשה-חושב' (חלק ט סימן ח) לשאלה דומה ממש לשאלתכם.

הוא דן שם בהרחבה בשלושה נושאים הלכתיים יסודיים:

1. מדין מעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה (- מסמרים).
2. סכך הקבוע ומחובר במסמרים אם הוא פסול, שאין על-זה שם דירת עראי.
3. מדין 'תעשה ולא מן העשוי' בהקדמת הסכך לדפנות.

נעתיק לכם רק את מסקנותיו ההלכתיות, בהן הוא גם מדרג את סדרי העדיפויות האפשריות, כדלהלן:

- א. אם ניתן היה לכתחילה לבנות את הפרגולה ללא מסמרים כלל, אלא באמצעות חיבור הקורות זו לזו ע"י חריצים ושליבתן זו בזו - בוודאי שהיה עדיף לעשות כן.
- ב. גם אם אכן חוברו קורות הפרגולה זו לזו במסמרים, נראה שמעיקר הדין יש מקום להכשירה כמות שהיא למצוות ישיבת סוכה כשצילתה מרובה מחמתה. אך

למעשה ראוי להחמיר לנהוג כדלהלן:

1. אם הפרגולה לכשעצמה חמתה מרובה מצילתה - יש לסכך מעליה בסכך כשר, שיהיה מרובה

יותר מקורות הפרגולה, והרוצה להחמיר יותר יקפיד שיהיה הסכך בכמות כזו שדי בה מצד עצמה שתהא הסוכה צילתה מרובה מחמתה ללא צורך בקורות הפרגולה, ובאופן זה הסוכה כשרה לכתחילה ללא כל חשש.

שנה טובה ומבורכת לכולכם בזכות מפעלכם הגדול והכביר לזיכוי הרבים

יעקב משה ש.

אלעד

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

א. אתה אכן נהגת כדין וכהלכה כל השנים, להחמיר שלא להעמיד את הסכך בדבר המקבל טומאה, כפי המבואר בדברי המג"א סי' תרכ"ט סק"ט, וכן נפסק להלכה בשו"ע הרב שם סעיפים יא-יב ובמ"ב שם סקכ"ב ובסו"ס תר"ל, שלכתחילה יש לזהר בכך. וכ"כ בשעה"צ סי' תר"ל סק"ס שלכתחילה נכון להזהר בזה לצאת ידי כל הדיעות. ועיי' בביה"ל ר"ס תר"ל דבכלל זה שלא להניח את הסכך על מחיצות של ברזל.

ב. אמנם כבר נתבאר בדברי המג"א שם שבדיעבד מותר, והוסיף על כך בשו"ע הרב שם סי"ג שבדיעבד שכבר העמיד את הסכך עצמו בדבר המקבל טומאה מותר לישב בה לכתחילה, ובמ"ב סי' תרכ"ט שם כתב דבדיעבד מותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, ועיי' גם בשעה"צ סי' תר"ל סק"ס.

ג. לפיכך, אם היה באפשרותך, בעצמך או לבקש מאחרים, להסיר את הסכך, להניח כהרגלך קורות עץ על מסגרת האלומיניום, ועליהן להניח שוב את הסכך, היה ראוי לעשות כן. אך מאחר שהדבר קשה עליך, יכול אתה בהחלט לסמוך על כך (כלשון השעה"צ שם: "ובודאי יש לסמוך ע"ד המקילין בזה") להשאיר את הסוכה כמות שהיא, ולהיכנס אליה לכתחילה בשמחה בחג הסוכות, לשבת בה ולקיים מצוות סוכה כהלכתה, יחד עם כל בני ביתך ואורחך.

בברכת כוח"ט

סוכת פרגולה

לרבני המכון שליט"א

שכרנו למשך שלוש שנים דירת קרקע צמודת חצר. בחצר מותקנת פרגולה ענקית, שיכולה לשמש לנו כסוכה גדולה ורחבת ידים.

הפרגולה בנויה מקורות של עץ רחבות ועבות שמחוברות במסמרים, למרות שהקורות מרוחקות קצת אחת מהשנייה, הן בנויות בצורה מיוחדת ובזווית כזו שגורמת להן לשפוך צל על מרבית השטח.

סובלים מבעיות בריאותיות מורכבות. הם ישנים יחד בחדר נפרד, שהיתקנו בו מצלמות שמעבירות את כל המתרחש בחדרם למסך המוצב אצלנו בחדר השינה.

האם מותר לנו להשתמש במצלמות גם בשבת?

תודה רבה לכם

יהודית מ.

צפת

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

לאור הנתונים שציננתם, מותר לכם ועליכם להשתמש במצלמות גם בשבת.

יחד עם זאת, עליכם להשתדל, עד כמה שאפשר, שלא להתקרב בשבת, שלא לצורך, לטווח המצלמות ולהיקלט בהן, ובכל אופן שהימצאותכם ותנועותיכם בחדר בו ממוקמים המצלמות לא יהיו בגדר של 'פסיק-רישא' להיקלט על-ידן.

כמובן, שכאשר יש צורך לגשת לילדים לטיפול בהם, עליכם לעשות זאת ללא חשש.

בכל מקרה, תמיד יש עדיפות הלכתית ברורה למצלמות שפועלות רצוף ללא הפסקה, בשבת על-כל-פנים, על-פני מצלמות שמופעלות באמצעות חיישן תנועה וכדו', כאשר יש תנועה בקרבתן.

בברכת כוח"ט

קונסטרוקציית מרפסת לסוכה

לרבני המכון החשובים שלום!

אני צריכה לתקן את הסוכך במרפסת שכרגע מקרה את כל שטחה, שנקרע לאיטו, לפני שיסכן מישהו. העניין הוא שאני רוצה שהקונסטרוקציה החדשה תשמש תמיכה לסוכך.

למרפסת קיר אחד סגור (משותף עם השכנים), קיר נוסף עם חלון הבית, מהכיוון השלישי כניסה למרפסת, והכיוון הרביעי פתוח לנוף.

אנא עזרו לי לוודא שאכן תהיה לי סוכה כשרה בס"ד לפני שיבוא עלינו חג הסוכות.

מצורפים תמונות ושרטוטים להמחשת השאלה.

2. אם הפרגולה לכשעצמה צילתה מרובה מחמתה - ראוי להדר במקום האפשר לפרק כמה מקורותיה ולשחרר מהמסמרים, עד שמצד הקורות המחוברות שיוותרו תהיה הסוכה חמתה מרובה מצילתה, ואז יש לסכך מעליה באופן האמור לעיל לגבי פרגולה שחמתה מרובה מצילתה.

3. אם קשה לעשות כן, ראוי עכ"פ לסכך מעל הפרגולה בסכך כשר בכמות כזו שדי בה מצד עצמה לעשות את הסוכה צילתה מרובה מחמתה.

בברכת כוח"ט

צג טמפרטורה במקרר מוסדי ענק

שלום רב לאוהבי תורתך

יש לנו אצלנו בישיבה מקרר ענק, כמו חדר קירור, שיש לו צג טמפרטורה שמשנתנה בהתאם לרמת הטמפרטורה במקרר. כל פתיחת דלת של המקרר משפיעה מידית על הספרות בצג שמשנתנות ומתחלפות במהירות.

האם וכיצד ניתן לפתוח את דלת המקרר בשבת?

בכל הברכות

יעקב מאיר ו.

מנהל הישיבה - ב"ב

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

סדרי העדיפויות שבפניכם הם כדלהלן:

1. אם אתם יכולים לוותר לחלוטין על הצג הזה, ניתן בקלות לנתק אותו ע"י גרימת קצר חשמלי, דבר שיש כל מי שיש לו ידע מינימאלי בחשמל יכול לעשות בעצמו.

2. לפתוח ולסגור את הדלת בשבת ע"י נכרי.

3. לכסות בשבת את הצג, באופן

שיהיה כפס"ר דלא ניה"ל, ולפתוח ולסגור את דלת המקרר בשינוי באמצעות המרפק וכדו'.

בברכת כוח"ט

מצלמות בחדר ילדים חולים

שלום רב לכם

יש לנו שני ילדים מיוחדים, בעלי תסמונת דאון, שגם

המובילות העומדות עמנו בקשר עבור פיקודי שבת מהדרין, ועדכנו אותנו על השינוי האמור. לדבריהם, מדובר אך ורק על שינוי סוג הגז, ותו לא מידי.

מהנדסי המכון בדקו ומצאו כי אכן השינוי היחיד הוא בשינוי סוג הגז, ואין כל שינוי בפקודות המחשב של המזגן, לרבות בפיקוד שבת מההדרין. בימים אלו אמור להגיע למעבדת המכון מזגן שכזה לבדיקה יסודית, על מנת לוודא למעלה מכל ספק כי אכן לא יהיה כל שינוי עקב שינוי סוג הגז.

בברכת התורה

מערכת שמע

עם התקרב ראש השנה ומצוות תקיעת שופר רציית לשאול, מה דעתכם על מערכת שמע הנקראת 'לולאת השראה' (LOOP SYSTEM)?
האם ניתן לצאת בה ידי חובה של שמיעת קול שופר? ובכלל, האם יש איסור מצד מלאכות שבת ויו"ט בשימוש במערכת זו?

תקציר פעולת המערכת: במערכת קיים מכשיר הקולט באמצעות מיקרופון את הקולות המדברים, כגון קול החזן או הדרשן, ומעביר אותם באמצעות גלי רדיו אל מכשיר השמיעה שבאוזני השומעים.

מיקרופון זעיר מוטמן ליד תיבת הש"צ, או בימת הקריאה, לפי הצורך, ויש אנטנה שמשרתת למכשיר השמיעה שבאוזן כבד השמיעה.

בברכת יישר כח מעומקא דליבא

הרב יחיאל ה.

באר שבע

תשובת רבני המכון:

על מערכת זו נדפסה כבר לפני למעלה מעשרים שנה תשובה הלכתית בספרו של ראש המכון, הגאון הגדול רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, שו"ת "מעשה חושב" חלק ג' סימן ט"ז, עיין שם בהרחבה מרובה אודות כל הנידונים ההלכתיים שהעלית, הן ביחס למצוות התלויות בשמיעה והן ביחס לאיסורי שבת.

מכירה באתר אינטרנט

אני מוכר דברים מהבית באתר אינטרנט הנקרא 'אמזון', זהו בעצם כעין 'קניון' אינטרנטי בו מוכרים אנשים עצמאיים. רציית לדעת אם זה מותר? זאת אומרת,

נ.ב. מעלי אין עוד מרפסות. אני קומה 8 מתוך 9.

תודה רבה

אילנית

ירוחם

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

מבדיקת התמונות והשרטוטים נראה כי מצד הדפנות הקיימות, הסוכה תהיה כשרה ללא כל חשש. בנוגע לסכך של הסוכה יש להכין את הקונסטרוקציה בהתאם להוראות דלהלן:

באופן כללי, על מנת שהסוכה תהיה כשרה לכתחילה לכל הדעות, עליך לדאוג שהמסגרת העליונה, אשר עליה תניחי את הסכך לקראת חג הסוכות הבעל"ט, תהיה עשויה מקורות של עץ, או לחילופין, אם היא תהיה עשויה ממתכת, יהיה עליך להניח לקראת חג הסוכות על מסגרת המתכת קורות עץ, ועליהן להניח את הסכך.

תקינה חדשה במזגנים

לכבוד רבני המכון הטורחים למען הכלל, רוב שלומות ויישר כוח על כל פועליכם למען השבת ולמען שמירת ההלכה

התקנתי מזגן אצלי בבית, והמתקין הסביר לי שבעוד מס' חודשים יחול שינוי משמעותי בכל המזגנים, לאור תקינה אירופאית שישראל מחוייבת לה.

היות ומדובר על גז חדש, אני מבין שהתגובה שלו היא יותר מהירה ומידית.

שאלתי, האם זה אומר שהמזגנים האלו דינם שונה ממזגנים רגילים והאם משתנה משהו בפיקוד שבת שלכם לאור זאת?

שאלתי את מתקין המזגנים האם שינוי זה יפגע בהתקן שבת מההדרין, והוא לא ידע לענות על השאלה.

אודה למענה.

גבריאלי הלוי ג.

קרית ספר

תשובת מהנדסי המכון:

אכן, לפני מס' חודשים פנו למכון מהנדסי החברות

שעליו נהפך לפחם, האם זה נחשב לליבון חמור?

תודה מראש וברגשי כבוד

שמעון ר.

חיפה

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

א. להכשרה של ליבון קל (מבשר לחלב שהיתירא בלע וכדו') ניתן ללא ספק להכשיר באופן זה, ומסתבר שגם להכשרה של ליבון חמור (מבליעות של איסור או מחמץ לפסח) די בזה, אלא שלגבי זה צריך לבדוק תחילה אם הוא אכן מגיע בוודאות לשיעור של ליבון חמור, מן הסתם ניתן לדונו כליבון חמור, אך איננו יכולים להורות למעשה לפני בדיקת המיתקן.

ב. מן הסתם לא די בזה, כדי שהדם יזוב החוצה וישרף, ולא יבלע חזרה בתוך הכבד. אך על מנת לקבוע בוודאות עלינו לראות זאת בעיניים ולבדוק.

בברכה מרובה

מצלמות בבתי כנסת

לרבני המכון שלום! שאלתי היא כזאת, אם מצלמה מוצבת בשבת בתוך בית-הכנסת ומצלמת בכל אופן, האם יש איסור להשתמש במה שצולם אחרי שבת? יד לא תיגע במכשיר במשך השבת, אף אחד לא יחלל שבת. האם החומרים המצולמים "כשרים" לשימוש?

תשובת רבני המכון:

לדעתנו יש שאלת חילול שבת גם כשהמצלמה "מוצבת ומצלמת בכל אופן", שכן האדם הנכנס לתוך טווח המצלמות וזו ומתנועע וכו' משנה ללא הרף את התמונות המתקבלות והפעולות המגנטיות החשמליות מתייחסות אליו.

כך שבוודאי לא נוכל לאשר זאת לצילומים בתוך בתי הכנסת.

בנוגע למצלמות אבטחה המותקנות בבתי כנסת, או במוסדות ציבוריים אחרים או בבתים פרטיים, יש לנו הצעות שונות לפתרון הבעיה, אך הן אינן מתאימות לצילומים בתוך בתי הכנסת.

בברכת הצלחה

וכתיבה וחתימה טובה

הקושי שלי הוא שאם יהודי יקנה ממני בשבת האם זה מותר?

אינני חושב שאני יכול לסגור את האתר בשבת, כי הוא לא שלי. זה אתר עולמי. כמו"כ, אין לי מושג מי הם הקונים יכולים להיות? זה יכול להיות יהודי או גוי.

ירון צ.

כפר סבא

תשובת רבני המכון:

כמובן, שאם אתה יכול לסגור את אתר המכירות בשבת, זו הדרך הטובה ביותר, ורצוי לעשות כך, בפרט אם ידוע לך כי חלק משמעותי מהרוכשים הם אכן יהודים. במידה ולא ניתן לעשות זאת, או שאינך יודע מי הרוכשים, אנו מציעים במקרים שכאלו להוסיף כיתובית בולטת, בדף הבית וכדו', בנוסח "זכור את יום השבת לקדשו" - על יהודים לשמור שבת ולהימנע מרכישה בשבת, נשמח לשרתכם לאחר השבת. או כל נוסח דומה לזה.

כל עוד אתה לא יודע מי זה שקנה, אם הוא יהודי או לא, אין לך בעיה ברווחים.

במקרה שהנך יודע על מכירה מסוימת שבוצעה ע"י יהודי בשבת, קיימת שאלה הלכתית של הנאה מהרווחים של אותה מכירה, ובמקרה זה עליך לעשות שאלת חכם. בברכת הצלחה וכוח"ט

פלנצ'ה

מעלת כבוד הרבנים הגאונים המזכים את הרבים שליט"א שלום וברכה!

במטבח המוסדי שלנו, שבו אני משמש כמשגיח כשרות, ישנה פלנצ'ה (משטח צליה משונן) הפועלת על גז, דהיינו מתחת הפלנצ'ה אש חזקה ועל הפלנצ'ה צולים בשר. האש עוצמתית, ואם הבשר נשאר על הפלנצ'ה מספר דקות הוא נהפך לפחם.

שאלותיי: (א) האם אפשר להכשיר אותו בזה

שנדליק את האש בעוצמה מרבית לזמן מסוים?

(ב) האם אפשר לצלות עליו כבד, יש לפלנצ'ה שיפוע קל. אין לי דרך להעריך לכמה מעלות חום מגיע הפלנצ'ה, אני רק ראיתי כי תוך שתיים או שלש דקות האוכל

חולה דיפרסיה

שלום וברכה להרבנים הגאונים שליט"א

נשאלתי מאחד שיש לו מצב קשה של עצבות depression שקורה אצלו בכל יום מעונן... התרופה שלו הוא נורה מיוחדת LUX bulb light therapy והשאלה היא אם יש מקום להפעיל כפתור הנורה בשבת ע"י שינוי (שלדעת שועה"ר (שכ"ח ס"ט) מותר גם לישראל לעשות אפי' מלאכה גמורה ע"י שינוי לחולה של כל גופו) ועי"ז לא יצטרך לבלות כל היום במצב רוח שפל וכו'?

ייש"כ

מ.י.ג.

דומ"צ במנצ'סטר

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה למעכ"ת שליט"א

אם הוא במצב נפשי קשה שניתן אכן להגדירו לכה"פ כחלה כל גופו, ובפרט אם יש בזה גם סרך של פקו"נ, מאחר שהוא יכול ועלול להזיק לעצמו, ואין שם נכרי שניתן לבקש ממנו, אפשר להתיר לו לעשות זאת בשינוי בכל מקרה, אם יש אפשרות, תמיד רצוי להעדיף שינוי גמור, כגון ע"י החזקת קיסם וכדו' בין השיניים ולחיצה באמצעותו.

בברכת רפו"ש וכוח"ט.

מערכת מיקוד מבט לחולה A. L. S

שלום רב,

השאלה נשאלת ע"י חולה A. L. S שמתקשה (בין היתר) בדיבור, קושי ממשי לדבר וקושי גדול מאד להבין את דבריו. לאחרונה התחיל להיעזר ב'מערכת מיקוד מבט'. שאלתו לגבי שימוש במכשיר זה בשבת (בתוך הבית).

אשמח לתשובה ברורה ובהירה (אם אפשר, אז גם עם מקורות בבקשה).

שאו ברכה,

רוב תודות.

יעקב דוד ר.

בני ברק

תשובת רבני המכון:

שלום וברכה

בשל העומס הרב המוטל על-ידינו, בפרט בימים אלו, אין הזמן גרמא לתשובה ארוכה ומנומקת כדבעי.

אך הלכה למעשה, אם מדובר עבור צרכים חיוניים שלו, כמו אוכל, היגיינה, תרופות וכיו"ב, הרי שלאור מצבו הרפואי הקשה, כאשר גם אין לו שום אפשרות אחרת לתקשר, אין לאסור לו את השימוש בזה.

בברכת כתיבה וחתימה טובה

ורפואה שלמה!

כיריים אינדוקציה

אנו עומדים בזמן שיפוץ מטבח ומעוניינים לרכוש כיריים אינדוקציה שמחמם בשיטה מגנטית ובזמן הבישול משטח הזכוכית נשארת קרה ורק מתחמם מהסיר שמתחמם עם האוכל.

האם במצב שגולש מאכל בשרי מהסיר בזמן הבישול ומנקים אח"כ את המשטח אפשר להשתמש בסיר חלבי שאולי גם יטפטף החוצה ויכניס את הבליעה לסיר החלבי?

יהודה ושרית ב.

עמנואל

תשובת רבני המכון:

באופן עקרוני, עלולה אכן להיות בעיה, כמו שתיארתם. אך בדיעבד אם זה קרה יש להתיר בדיעבד.

יחד עם זאת, המלצתנו היא לקבוע מראש פינות מיוחדות ונפרדות לסירים בשריים לחוד ולסירים חלביים לחוד, וגם להקפיד לאחר כל גלישה, אם קורה, לנקות מיד היטב.

לתוספת הידור, ניתן להשתמש לאחד המינים (בד"כ מומלץ בחלבי בו משתמשים מן הסתם פחות) ב'תואמי אינדוקציה' או במשטחי סיליקון, בעובי של עד 5 ס"מ, שאינם חוסמים את שדה האינדוקציה, ורק עליהם להניח את הסירים מאותו המין.

עצה דומה לזו אנו מציעים לשימוש בפסח.

מצו"ב העלון החודשי של המכון מחודש ניסן האחרון, עם ההמלצות לשימוש בפסח.

בברכת כוח"ט

אספקלריה

על משמר המועדים

בישול במכשור חדשני ביום-טוב

השימוש בכיריים גז ביום-טוב

תורתנו הקדושה התירה ביום-טוב "מלאכת אוכל נפש". מכוח כך מותר לבשל ביום טוב לצורך החג עצמו, וכן מותר להעביר אש מאש קיימת על-מנת להצית את להבות הגז.

אמנם, בבישול בכיריים של גז ביום טוב, נלווים קשיים טכניים. רבים אינם מעוניינים שאש תדלק בבייתם, במשך כל החג, ללא השגחה. אך מאידך, הדלקת להבות האש בכירת הגז ביום-טוב עצמו, אינה פשוטה כל-כך מבחינה הלכתית, כדלהלן, ובוודאי שכיבוי הלהבות אסור ביום טוב.

קושי נוסף, מכיוון שבכלל איסור כיבוי האש, נכלל גם האיסור להקטין את הלהבות, הרי שפעמים רבות נתקלים בקושי, בעת התאמת עוצמת החום לסוג התבשיל.

הדלקת האש

העברת אש והדלקת כיריים גז תוך הפעלת שסתום הבטיחות

לא הכול מודעים לכך, שבעשור האחרון, מחייב מכון התקנים שסתום בטיחות בכל כיריים של גז, אשר תפקידו להגן מפני דליפת גז אם וכאשר ייכבו הלהבות.

עם הדלקת הלהבה בכיריים, לאחר סיבוב הכפתור, מתחמם חוט מתכת כפול (דו מתכת), כתוצאה מכך נוצר חיכוך בין שני חוטי המתכת, דבר היוצר זרם חשמלי (אלקטרו-מגנט). הזרם החשמלי יוצר שדה מגנטי, שמחזיק שסתום מתכתי כנגד קפיץ קטן ומונע ממנו לסגור את ברז הגז.

ברגע שהלהבה נכבית, מכל סיבה שהיא, מתקרר מיד חוט המתכת והכוח המגנטי נעלם, כך שאין מה שיחזיק את צינור הגז פתוח, וממילא הוא ננעל מעצמו ומעבר הגז נחסם.

הדרך לדעת, האם מותקן בכיריים שלכם שסתום בטיחות שכזה, היא פשוטה מאוד. באם כאשר הנכם מציתים אש בכיריים, באמצעות גפרור או מצת חשמלי, נדרש להחזיק את ברז הגז פתוח ולהצמיד אליו את הגפרור או להחזיק את המצת, למשך מספר שניות, עד שהאש נתפסת, הרי שמותקן בו שסתום הבטיחות. בשל כך, כל זמן שהחיישן אינו חש עדיין את חום האש, לא נוצר עדיין האלקטרו-מגנט שמחזיק את פיית הגז פתוחה וממילא מיד עם עזיבת הכפתור והגפרור או המצת, נחסמת מיד זרימת הגז. רק כעבור כמה שניות החום מורגש, פיית הגז נתפסת על ידי האלקטרו-מגנט וזרימת הגז מאפשרת את המשך הבעירה.

נמצא אפוא, כי בעת העברת אש ביום-טוב לכיריים של גז, שהיא לכשעצמה פעולה המותרת, מתרחשת פעולה נוספת של הפעלת השסתום על-ידי יצירת האלקטרו מגנט שמחזיק את פיית הגז פתוחה.

על אף האמור לעיל, יש מגדולי הפוסקים שהתירו בשופי להעביר אש ולהדליק באמצעותה את להבות הגז ביום טוב, מחמת כמה וכמה טעמים הלכתיים.

ויש שהורו כי ראוי להימנע משום כך, כך שהמחמיר על עצמו יש מקום לחומרתו, ולאידך גיסא המיקל בזאת יש לו בהחלט על מי ועל מה לסמוך.

לדעתו של ראש המכון בעבר, הגאון הגדול רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל (שו"ת 'מעשה חושב', חלק ה, סימן ה), מעיקר הדין יש מקום בהחלט להקל בזה. אך לרווחא דמילתא ראוי להדליק את הכיריים ביום-טוב (באמצעות העברת אש קיימת) בשינוי, על-ידי החזקת הנר או הגפרור בין האצבעות וכיוצא בזה. כמובן בזהירות רבה ובאופן שלא יהיה חלילה חשש סכנה.

הגדלת האש

אף אלו המחמירים על עצמם ונמנעים מהדלקת האש, הרי שלעניין הגדלת להבות האש שכבר בוערות מערב יום-טוב, אין מקום לחוש כלל. חשוב להזכיר, כי פשוט וברור שכל היתר הדלקת האש ביום-טוב, הוא אך ורק על-ידי העברת אש קיימת. לא חלילה על-ידי הדלקת אש חדשה, לא באמצעות הצתת גפרור וגם לא באמצעות המצת האוטומטי הקבוע בכיריים.

כיבוי האש

פתרונות מאולתרים רבים צצו במהלך השנים, לאפשר את כיבוי הגז ביום-טוב, אשר לחלקם נתייחס להלן.

הרתחת מים

עצה נפוצה היא, להניח על להבת הגז סיר מלא מים, לצורך שימוש במים לשתייה, על-מנת שכאשר ירתחו המים, הם יגלשו ויכבו את האש.

כיריים גז

מלבד החיסרון הטכני שיש בעצה זו, כשלא תמיד המים אכן מכבים את האש, קיימת גם בעיה הלכתית, מצד גרם כיבוי, שאינו פשוט להיתר לכל הדעות, ויתר על כן, יש לדון האם נכללת פעולה זו בגדר גרם כיבוי או שהיא בגדר מעשה כיבוי ממש.

זאת מלבד התקלה שנגרמה לאנשים, אשר מחוסר ידיעה הרתיחו מים רק לצורך כיבוי האש ללא צורך בשתיית המים וכדומה. (ראה בהרחבה בספר 'כשרות ושבט במטבח המודרני', עמוד שמ"א והלאה)

סגירת בלון הגז

הצעה אחרת שהועלתה בעבר לפתרון בעיית כיבוי האש, הינה סגירת ברז בלון הגז הממוקם מחוץ לדירה. מלבד מה שעצה זו כמעט אינה מעשית כיום בשום מקום, בשל מיקומם של בלוני ומצבורי הגז, הרי שגם עצה זו אינה פשוטה כלל וכלל מבחינה הלכתית.

החששות הם, האם נחשבת פעולה זו כמעשה כיבוי בידיים, ואף אם נניח כי היא נחשבת כגרמא, הרי היא כגרמא בגוף הדבר הדולק, החמורה יותר ואסורה. (עיי' בהרחבה בספר הנ"ל, שם)

השלכת כפית ונטרול החיישן

'פטנט' שהומצא והתפרסם לאחרונה - על בסיס שסתום הבטיחות, המותקן כאמור בעשור האחרון בכל כיריים שלגז, לפי דרישת מכון התקנים - הוא להשליך כפית מתכת לעבר חיישן הבטיחות, שתגרום לו לא לחוש את חום האש, ובעקבות זאת לעצור את זרימת הגז.

לדעת רבני המכון, אף שמדינא אכן ישנן אי אלו סברות להתיר פעולה זו, כאשר היא רק גורמת לכיבוי האש, בכל זאת אין זה ראוי 'לשחק באש' ביום-טוב על-ידי השלכת כפיות, כשבהחלט יתכן שעצם ההשלכה היא שתכבה ישירות את הלהבה, או לחילופין שימשיכו להחזיק בכפית, גם לאחר השלכתה, באופן שאין זה ברור כל-כך אם ניתן יהיה להחשיב זאת כ'גרם כיבוי', ולכן להלכה למעשה, אין ראוי להורות לציבור לנהוג כך.

'גז-מן'

פתרון המכון

מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בבדיקת ה'גז-מן' שהותקן במטבח ביתו

פוסק הדור מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל מאשר בקורת רוח את ה'גז-מן'

רבני ומהנדסי בית היוצר של המכון המדעי טכנולוגי להלכה, ששקדו על פתרון בעיה זו כבר לפני שנים רבות, הגו פתרון מקצועי ומוצלח - 'גז-מן'.

הפתרון מבוסס על כך, שלאחר הדלקת הלהבות לא נעשית שום פעולה, ישירה או עקיפה, שתגרום לכיבוי בשלב מסוים, אלא שהכל מתבצע מראש, קודם הדלקתו, כך שמלכתחילה מדליקים חומר בעירה מוגבל, דבר שמותר ללא כל חשש.

בכדי שהפתרון יהיה מושלם, מהודר הלכתית לכל הדיעות, ויחד עם זאת גם נוח לשימוש, יצרו את ה'גז-מן' על בסיס של שעון שבת המחובר לחשמל, ולא על בסיס של מתיחת קפיץ. כי בעוד

שמתחת קפיץ מוגבלת לשעתיים בלבד, הרי כיוון שעון השבת נותן מענה בלתי מוגבל גם לבישול ממושך, עד ליממה שלמה. מלבד החשש ההלכתי הקיים במתיחת ודריכת קפיץ, לדיעות מסוימות¹.

ל'גז-מן' שתי פיות נחושת, כאשר אחת מתחברת לצינור הראשי של הגז, והשנייה לצינור המחובר לכיריים.

לשעון השבת של ה'גז-מן', פנים נכנסים ויוצאים, הנעים במסלול מעגלי. בנוסף, ישנו מעצור החוסם את זרימת הגז מצינור ההולכה הראשי ומונע מהגז להמשיך לכיריים.

לפני הדלקת האש בכיריים ביום-טוב, נדרש לבחור את משך הזמן הרצוי, בו יהיה הגז דולק. בהתאם לכך, יש לכוון את הפינים בשעון השבת.

לאחר מכן יש להרים את המעצור ולהצמידו לקפיץ המחובר לשעון.

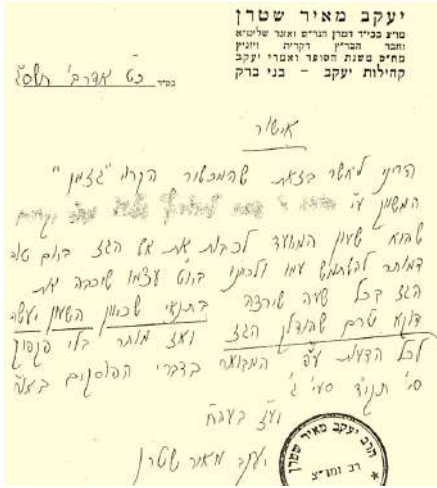
גזמן

1. עי' ב'חיי-אדם' (הל' שבת, כלל מד סיט) שמתחת ודריכת קפיץ של שעון בשבת אסורה מן התורה מחמת בונה ותיקון מנא, ומש"כ ע"ז החזו"א (או"ח, סי' נ סוסק"ט). וראה עוד בעניין זה בס' 'ש"כ' (פט"ז סי' ד והע' מג) בשם מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, ובס' 'החשמל בשבת' להגר"י הלפרין זצ"ל (פ"ו, אות ו). התייחסות ספציפית לשעון לכיבוי גז ביו"ט הפועל באמצעות קפיץ - ראה בס' 'ארחות-שבת' (ח"א, פ"ח סצ"ג), ומה שצינו על כך שם בהערות קל-קלב.

אספקלריה

על משמר המועדים
המשך מעמוד קודם

מתוך מכתבו של הגאון המפורסם רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א "שהמכשיר הקרוי 'גזמן'... שהוא שעון המיועד לכבות את אש הגז ביום-טוב... ואז מותר בלי פקפוק לכל הדעות"

כעת, יש להדליק את הלהבות, באמצעות העברה מאש קיימת. להבות הגז ימשיכו לדלוך כל עת שזרימת הגז לא תופרע. כעבור משך הזמן שנבחר מראש, שעון השבת ישחרר את הקפיץ, המעצור ישתחרר ויחסום את זרימת הגז והלהבה תכבה עד להדלקה הבאה.

באופן זה, ניתן להשתמש ב'גז-מן' פעמים רבות במהלך החג, כפי הצורך, כאשר בכל פעם מכוונים מראש קודם הדלקת הגז את הזמן הרצוי לבישול ומכינים את השעון לכיבוי הלהבה בבוא הזמן.

למען הבטיחות, חשוב לזכור לאחר כיבוי הלהבות לסובב את כפתורי הכיריים ולהעבירם למצב כבוי.

פתרון נהדר ומוצלח זה, התקבל בברכה רבה על ידי רבבות בית ישראל, כשאף גם גדולי ופוסקי הדור בירכו על המצאה מושלמת זו, המהודרת מבחינה הלכתית.

בישול באינדוקציה

הדרך המובחרת לשימוש ביום-טוב בכיריים אינדוקציה, של בישול השראתי, בשיטת ההשראה האלקטרו-מגנטית, הינה כזו:

יש לחבר את הכיריים מערב החג לשעון שבת, ולכוונו באופן שיפעיל ויפסיק את פעילות הכיריים לזמנים קצובים במהלך החג, בהתאם לצורך. כאשר הכיריים כבויים, ניתן לכתחילה להניח עליהן סירים עם מאכלים בתוכם, בין מבושלים ובין שאינם מבושלים, על-מנת שיתבשלו לאחר ששעון השבת יפעיל את הכיריים.

הסרת הסירים מהכיריים, תיעשה לכתחילה גם כן כאשר הכיריים כבויים והמערכת

כולה מנותקת מזרם החשמל.

בזמן שהסירים מונחים על הכיריים, כאשר הכיריים פועלות, ניתן לפתוח את מכסה הסירים ולהוציא מתוכם מעט אוכל, ללא הסרת הסיר כולו מעל הכיריים².

בישול בכירה חשמלית

הנחת סירים על כירה חשמלית הפועלת ביום טוב, או הסרתם מעליה, וכן הוספת מים או תבשילים לתוך הסירים באמצע הבישול, עלולה להשפיע על התרמוסטט ולהקדים את הפעלת גוף החימום כשהוא כבוי, או את ניתוקו כשהוא פועל. מבחינה הלכתית יש לדון בכמה צדדי היתר בדבר, מכל מקום הדרך הישירה לצאת מכל בית מיחוש, מבלי להשפיע כלל על התרמוסטט ובעקבותיו על הפעלת הכירה או כיבויה, היא כדלהלן:

א. הכירה תופעל במהלך החג לזמנים קבועים וקצובים מראש, לפי הצורך, באמצעות שעון שבת שיכוון מערב החג. הנחת הסירים על הכירה לפני הבישול תיעשה אך ורק לפני ששעון השבת הפעיל אותה, או בשעה שהיא פועלת וגוף החימום דולק (כפי שניתן לראות לפי נורת החיווי - אינדיקציה), כך שההנחה תגרום לכל היותר שהתרמוסטט לא יכבה אותו והוא ימשיך לדלוך לזמן ממושך יותר.

ג. כל הוספה של מים או תבשילים לסיר במהלך הבישול תיעשה אך ורק בשעה שהכירה פועלת וגוף החימום דולק.

ד. האפשרות המומלצת ביותר להסרת הסיר מהכירה היא רק לאחר ששעון השבת יכבה אותה לחלוטין, כאשר באופן זה כבר אין שום חשש, ולו הרחוק ביותר, שההסרה תשפיע על התרמוסטט. במידה ולא ניתן להמתין לכך, או שהאוכל עומד להישרף, ניתן להסירה בשעה שהכירה פועלת וגוף החימום דולק. כאשר לא ניתן בשום אופן להמתין לכך, אפשר לסמוך ולהסירה גם כשגוף החימום כבוי.

2. להבנת צדדי הנידונים ביתר ביאור והרחבה, יעויין בשו"ת 'מעשה-חושב' (ח"ח סי' ד).

אספקלריה

באספקלריה של תורה

מאוצרותיו של הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל

במסגרת הכתבים המרובים בכל מקצועות התורה, שהשאיר אחריו ברכה, מורנו ורבינו הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל, ראש המכון במשך כיוכל שנים, ישנם גם כתבים רבים בענייני דרוש ואגדה, משולבים בהלכה, על פרשיות התורה ועל ענייני המועדים. חלקם הגדול נאמרו על ידו בתוקף תפקידו כרב בית הכנסת "זכרון בתיה" בשכונת מקור ברוך בירושלים, כשמהם, דברי תורה שהגיד במקהלות לעת סעודה שלישית, ומהם דרשות שהיה משמיע בשבתות ובמועדים ובהזדמנויות מיוחדות.

בני משפחתו שוקדים עתה על מלאכת עריכת הכתבים, ולקראת יום השנה הראשון מתעתדים בעז"ה להוציאם לאור עולם עלי ספר, בשמו יקבנו "מחנה לוי".

במסגרת זו נדלה מעט פנינים נבחרים מתוך דברי התורה שנערכו.

ליום-כיפור

האומר אחטא ויוה"כ מכפר אין יוה"כ מכפר.

ומשמעות המשנה שאין יוה"כ מכפר לכאורה היינו אליבא דרבי ולא אליבייהו דרבנן, דפליגי (שם) אם עיצומו של יום מכפר או תשובה ויוה"כ מכפר, דלרבנן דיוה"כ מכפר ע"י תשובה דווקא, א"כ הו"ל שוב כאומר אחטא ואשוב והיינו רישא, משא"כ לרבי דהוי ענין אחר שיוה"כ עצמו יכפר לו, בזה מובן שפיר מאי קמ"ל שוב.

אמנם בגמ' שם אמרינן: "לימא מתני' דלא כרבי", ומתרץ שם דאפי' תימא רבי, ונראה דאליבא דרבנן א"ש וכל מה דאיבעיא לן היינו אליבא דרבי, וצ"ב כאמור דהיינו רישא.

ולכאורה יל"ע בעיקר הדברים שכתבנו לעיל, באומר אחטא ואשוב לחטוא, דהנה אי היינו

פירוש דברי המשנה, לכאורה מיניה וביה לא שייך שיתכפר לו, שהרי חסר בעיקר תנאי התשובה, בין בחרטה על העבר ובין בקבלה לעתיד, ויעויין ברמב"ם (פ"ב מהל' תשובה ה"ב) שכתב: "ומה היא התשובה הוא שיעזוב החטוא חטאו ויסירנו ממחשבתו ויגמור בליבו שלא יעשהו עוד וכו', ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם".

והנה לגבי האומר אחטא ויוה"כ מכפר, אליבא דרבי שעיצומו של יום מכפר, יל"ע אם שאני מכל אומר אחטא ואשוב, דהנה איתא בגמ' (שבועות יג.) לדון על עבירות שנעשו ביוה"כ עצמו לרבי אם יוה"כ מכפר עליהם אם לאו, ולשנויא קמא שם בגמ' שעל עבירות של יוה"כ עצמו אינו מכפר, היה

במתני' (יומא פה:): האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה.

ויל"ע בביאור דברי המשנה אחטא ואשוב אם פירושו ישוב לחטוא או אחטא ואשוב בתשובה. ובגמ' (שם פז.) אמרינן: "ל"ל למימר אחטא ואשוב אחטא ואשוב תרי זימני, כדר"ה אמר רב דאר"ה א"ר כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו, הותרה לו ס"ד אלא נעשית לו כהיתר", ומשמע לכאורה כהדרך הראשון שיחטא וישוב בתשובה, שלכך מקשה הגמ' מדוע נצרך ב"פ, ועיין במלאכת שלמה על המשנה שם ביומא.

אמנם ברמב"ם בהל' תשובה (פ"ד ה"א) משמע כהאופן האחר שאומר שיחטא וישוב לחטוא, שכתב הרמב"ם: "כ"ד דברים מעכבין את התשובה, ארבעה מהן עון גדול והעושה א' מארבעתן אין הקב"ה מספיק בידו לעשות תשובה לפי גודל חטאו וכו', והאומר אחטא ואשוב, ובכלל זה האומר אחטא ויוה"כ מכפר", וזהו עפ"י הברייתא שהובאה ברי"ף שם ביומא, דבההיא ברייתא לא נכתב תרי זימני אלא פ"א עיי"ש, דמבואר שיש עון בזה עצמו שישוב, ונראה א"כ שכוונתו שישוב לחטוא.

מיהו איכא למימר דהברייתא פליגא על תנא דמתני' וסוברת דכה"ג שאומר אחטא ואשוב בתשובה אפי' פעם אחת, אין מספיקין בידו לעשות תשובה, וגודל העון בעצם זה שאומר מעיקרא שיחטא ויעשה תשובה ע"ז. ויעויין בפיה"מ להרמב"ם שפירש את דברי המשנה להלן שהאומר אחטא ויוה"כ מכפר אין יוה"כ מכפר, על דרך אין מספיקין בידו, שכתב: "לפיכך לא יעזרהו ד' שיעשה תשובה ביום צום כיפור מה שראוי לו לעשות כדי שיתכפרו לו עונותיו באותו היום", ולעולם אם יעשה תשובה יתכפר לו.

טוהורים וטהרתם, ואומר מקוה ישראל (ה') מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל

וביאור הדברים, שלפי"ז מתפרש הכתוב "לפני ה' תטהרו", שקודם ישראל מטהרים את עצמם, וזהו לפני ה', ואח"כ ומכח זה הקב"ה חוזר ומטהר את ישראל.

ויל"ע אם בא ר"ע לחלוק על דרשת ראב"ע, שדרש ש"לפני ה'" הולך על עבירות שלפני ה', ולכאורה יש לומר דפליגי, כיון שלפי"ד ראב"ע קאי "לפני ה'" א"מכל חטאתיכם" הכתוב לעיל מיניה, ואילו אליבא דר"ע "לפני ה'" הולך על "תטהרו", והלא אין פס' זה מן חמש המקראות שאין להם הכרע שנמנו בגמ' (יומא נב:). אמנם נראה דאף ר"ע אין נראה שחולק על דין זה דאין יוה"כ מכפר על עבירות שבין אדם לחבירו, ולדידה אפשר שלמדו מהא דאבימלך דכתיב (בראשית כ, ז): "ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחיה" דיליף מיניה במתני' (ב"ק שם).

והנה היה מקום לומר דלפס' זה דאבימלך, דווקא ר"ע צריך דראב"ע הא דריש ליה מהפס' ד"מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", דהנה משנה זו שם היא אחרי דברי ר"ע במתני' דלעיל מיניה (צ:): שהיה מעשה עם רבי עקיבא יעוי"ש, ואפשר שבדווקא איתא למשנה זו לאחר משנת ר"ע שם, או דר"ע גופא קאמר להך משנה. אמנם יעויין ברש"י במתני' דאע"פ שהוא נותן לו אינו נמחל, שכתב דהך משנה סתמא היא ולא ר"ע קאמר לה.

ולדברי ראב"ע לכאורה יל"ה ק מה צריך לפס' זה דאבימלך, כיון שלדידה ילפינן מקרא ד"מכל חטאתיכם לפני ה'", אמנם נראה לבאר דבעינן לב' הפסוקים במכוון, דהנה בלא הכתוב דאבימלך ל"ה ידעינן כלל לדרוש מקרא ד"מכל חטאתיכם לפני ה'", דמהכ"ת לומר שיהיה צורך בתשובה כלל כשכל העבירה לא נעשתה אלא בין אדם לחבירו, ובאבימלך שפיר י"ל דיליף דבעינן נמי תשובה עם הריצוי, דכתיב "ויתפלל בעדך וחיה". ומאידך י"ל דבפס' דאבימלך נמי לא היה די, דנהי דיליף שצריך לרצות את חבירו ולפייסו, מ"מ היה מקום לומר שזה אינו אלא באבימלך שלא היה שייך בו כפרת יוה"כ, אבל בישראל שיכול להתכפר ביוה"כ אפשר דבכפרת יוה"כ גרידא יהיה סגי, ועל זה בא הדרשא ד"מכל חטאתיכם לפני ה'".

דעת הרמב"ם

והנה כתב הרמב"ם (פ"ה מהל' חובל ומזיק ה"ט): "אינו דומה מזיק חבירו בגופו למזיק ממונו, שהמזיק ממון חבירו כיון ששלם מה שהוא חייב נתכפר לו אבל חובל בחבירו אע"פ

מקום לומר (אף שאין זה מוכרח) דה"נ לענין שאומר שיחטא שכלפי זה נמי אין מתכפר, אמנם לב' התירוצים האחרים שם או שעבר בסוף היום או שאכל אומצא ונחנק, ומשמע שאף על עבירות של אותו היום מתכפר, שפיר י"ל שגם על מחשבה לחטוא שנמחל לו, ואפשר שהוא בק"ו נמי, ועיין.

עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו, דרש ר' אלעזר בן עזריה מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו

הנה בפשטות כל המשנה מיירי בצירוף של תשובה נמי, וכדאיתא בברייתא (שם פו.): "א"ל רבי מתיא בן חרש לרבי אלעזר בן עזריה ברומי שמעת ארבעה חלוקי כפרה שדרש רבי ישמעאל, אמר שלשה הן ותשובה עם כל אחד ואחד", ומסתמא אף בעבירות שבין אדם לחבירו צריך כפרה ותשובה, וכן נראה מלשון המשנה "אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו" שמלבד הריצוי לחבירו צריך ג"כ כפרה.

מיהו שנינו במתני' (ב"ק צב:): "אעפ"י שהוא נותן לו אין נמחל לו עד שיבקש ממנו שנאמר ועתה השב אשת וגו'", ולא הוזכר אלא לרצות את חבירו, ואפשר שכיון שכל עוון זה מסור לריצוי חבירו אין כלל מקום לתשובה. דהנה יש לדקדק בחילוק במתני' בין עבירות שבין אדם למקום לעבירות שבין אדם לחבירו, דלכאורה כל עבירה בין אדם לחבירו הו"ל נמי בין אדם למקום, ואפשר שנפק"מ לגבי ריצוי שבעבירה שבין אדם לחבירו אין מקום אלא לריצוי לחבירו, וא"צ בתוספת תשובה, וצ"ע.

ומ"מ נראה פשוט שאף אליבא דרבי דעיצומו של יום מכפר היינו רק בעבירות שבין אדם למקום, שבעבירות אלו כח יוה"כ גדול, שא"צ תוספת תשובה עמה, אבל בעבירות שבין אדם לחבירו כפי שתשובה לחודה אינה מועלת, כך עיצומו של יום אינו מכפר, כיון שהוא מסור למחילת חבירו. ויעויין בשאלתות (פר' וזאת הברכה ס' קס"ז) על הא דאמרו בברייתא (יומא שם): "רבי אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יוה"כ מכפר חוץ (מפורק עול) ומגלה פנים בתורה ומיפר ברית בשר, שאם עשה תשובה יוה"כ מכפר ואם לא עשה תשובה אין יוה"כ מכפר". ובשאלתות גרס "חוץ מלועג על חבירו", שע"ז איתא שצריך תשובה עם יוה"כ, והיינו דאף בעבירות שבין אדם לחבירו אין עיצומו של יוה"כ מכפר לחוד.

אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם אביכם שבשמים, שנא' וזרקתי עליכם מים

וחזינן שכאן הצריך הרמב"ם שיעשה המזיק את חבריו בגוף או בממון לעשות תשובה בעצמו ולהתוודות, ודלא כפי שסתם דבריו כנ"ל. ויעויין בכס"מ שצ"ן לדברי הגמ' הנ"ל בב"ק דיליף מקרא ד"השב אשת האיש" האמור באבימלך, ובאמת שכבר תמהו הרבה מהאחרונים ע"ז ששם אין מקור אלא לכך שצריך לרצות את הניזק והנחבל, אך מה"ת שצריך לעשות תשובה.

ועוד תמוה דהא בהל' חו"מ מחלק להדיא בין מזיקו בממונו לבין חובל בגופו, שרק בחובל בחבירו צריך לרצותו, ואילו בהל' תשובה כתב שבין מזיק ממנו ובין חובל בחבירו צריך לרצותו. והנה בלח"מ (הל' חו"מ שם) חילק בין גזלן שנתהנה מהחסרון ממון לבין מזיק דעלמא, ותיירץ שם עפ"י שמש"כ הרמב"ם דבין במזיק ממנו ובין בחובל צריך לרצותו היינו כשגזל ממנו ממון, יעויי"ש בדבריו.

שנתן לו חמשה דברים אין מתכפר לו ואפילו הקריב כל אילי נביות אין מתכפר לו ולא נמחל עונו עד שיבקש מן הנחבל וימחול לו, הרי שלא הזכיר הרמב"ם שיצטרך לכפרתו אלא לפייס ולרצות את הנחבל.

וכן כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' תשובה ה"ט): "אין התשובה ולא יוה"כ מכפרין אלא עבירות שבין אדם למקום כגון וכו', אבל עבירות שבין אדם לחבירו כגון חובל בחבירו או המקלל את חבירו או גוזל וכיו"ב, אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו, אע"פ שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו צריך לרצותו ולשאל ממנו שימחול לו".

אמנם מאידך מצינו בדברי הרמב"ם (פ"א מהל' תשובה ה"א) שכתב: "וכן החובל בחבירו או המזיק ממנו אע"פ ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר לו עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם, שנא' מכל חטאת האדם".

לשמחת תורה

שיכול היה להקשות נמי מדברי הגמ' (חולין ז.) שאין אדם נוקף אצבעו למטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה). ותיירץ המהרש"א שאע"פ שעשירות שבאה לו ע"י מעשיו נקבע מן השמים, מ"מ יתכן שלמורישו יהיה עושר, ונגזר עליו מיתה ועי"ז יירש את קרובו, וזה יבוא אליו אף בלא שנגזר עליו, משא"כ באשה ואיש שנגזר מחמת האיש והאשה עצמן, ולא בסיבת אחרים.

ועפ"י דבריו יש לפרש שרצו חז"ל לומר בזה, שאין התורה באה לנו בירושה בעלמא, שאז אפשר שאינו מיוחד ושייך בשביל כל א' וא', אלא למורישו היתה מיוחדת, אלא כמאורסה שהתאימו לו מן השמים את זוגו, וה"נ התורה נדווגה עמו ממש.

ובזה יש לבאר נמי את דברי הגמ' (סנהדרין כא:): "אמר רבא אע"פ שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו", ויובן עפ"י מש"כ, שצריך שתהיה התורה מיוחדת לו ומזווגת עמו. וזהו ענין הכל שכלל ישראל החתן והתורה הכלה שזווגה להם. וכדברי הגמ' בברכות (שם): "הבא על נערה מאורסה יצפה לתורה, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב אל תקרי מורשה אלא מאורשה".

ויש לומר לפי דברינו שאף בשמחת תורה הענין הוא שכ"א מתייחד באופן פרטי עם התורה, ועם חלקו בתורה, ואין זה שמחה כללית של כלל ישראל עם התורה, אלא שמחה פרטית של כאו"א מישראל עם התורה.

וזאת הברכה

תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב (לג, ד)

וברש"י שם: "תורה, אשר צוה לנו משה, מורשה היא לקהלת יעקב, אחזנה ולא נעזבנה".

והנה חז"ל (ברכות נז.) דרשו: "אל תקרי מורשה אלא מאורשה", ולכאורה יפלא מה תוספת יש בכך שהיא מאורסה יותר מאשר לשון ירושה. ואין לומר שמשמעות הענין הוא להורות שהוא רק של עם ישראל, וגוי שלומד תורה חייב מיתה, שהרי בין אם התורה ירושה אצלנו חייב מיתה, וכדין ב"נ שנהרג על הגזל, ובין אם היא מאורסה לנו שע"ז אסורה לנכרי מדין עריות, שאף ע"ז חייב מיתה, וכאיתא בגמ' (סנהדרין נט.).

ונראה לבאר בזה, ובהקדים דברי הגמ' (מו"ק יח:): "הכי אמר רב משום רבי ראובן בן איצטרובילי מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים מה' אשה לאיש, מן התורה דכתיב (בראשית כד, נ) ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר, מן הנביאים דכתיב (שופטים יד, ד) ואביו ואמו לא ידעו לא ידעו כי מה' היא, מהכתובים דכתיב (משלי יט, יד) בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת".

והקשה המהרש"א שם בחדא"ג, דהא אמרינן בגמ' (נדה טז:): שבמעי אמו קובעים אם יהיה עני או עשיר, ודווקא צדיק או רשע לא אמרינן שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, והיאך אמרינן בית והון נחלת אבות, (ויש להעיר

אספקלריה

יום טוב שני של מעליות

כפתיחה לרשימה המתפרסמת להלן, תחת הכותרת 'לשאלת רבים', אודות פיקודי מעליות השבת והתקני השבת למשאבות המים, בפרויקטים החדשים שבמרכז שכונות ירושלים, ברח' ירמיהו והסביבה, הנושאים את האישור ההלכתי של המכון המדעי טכנולוגי להלכה - בחרנו לפרסם את המכתב הבא, שנכתב בשעתו ע"י ראש המכון, הגאון רבי אברהם משה הלפרין שליט"א, לבקשתו של הגאון המפורסם רבי ישראל ברגר שליט"א, רב שכונת 'גני גאולה' ואב"ד בבד"ץ בני-ברק.

היה זה, כאשר הגר"י ברגר שליט"א הבחין כי רבים מבני חו"ל, המתגוררים זמנית באזור זה ודעתם לשוב לחו"ל, או אורחים רבים, המגיעים ארצה לימי החגים, מתירים לעצמם לעלות ולרדת ביום-טוב שני של גלויות במעליות רגילות, לאחר שכן ארץ-ישראל מזמין עבורם את המעלית למקום יעד. מאחר שסבר שהדבר אסור להם, לבני חו"ל, פנה אל הגרא"מ הלפרין שליט"א וביקש ממנו לחוות את דעתו בכתב בנושא זה.

במקביל, הוזמן הגרא"מ הלפרין לשאת שיעור מקיף בנושאי הטכנולוגיה לאור ההלכה, באחד מימי חוה"מ פסח אשתקד, בבית-המדרש המרכזי 'נחלת-עקיבא' שבשכונת גני גאולה, בפני מאות רבות של תושבי האזור, ובנוכחותו של המרא דאתרא הגר"י ברגר שליט"א, אשר ביקש ממנו באופן אישי להקדיש במהלך השיעור דברים על איסור העליה והירידה במעלית לבני חו"ל ביו"ט שני של גלויות.

נוסף על כך, מקפיד הגר"י ברגר שליט"א להורות לגבאי בית מדרשו, קודם כל חג, לתלות במקום בולט את מכתבו של ראש המכון הגרא"מ הלפרין, על-מנת להתריע בפני בני חו"ל על דבר האיסור שבדבר.

בעקבות משקל הנוסעים - כתוצאה מתפוסה של למעלה ממחצית המשקל המותר בתא המעלית - שעלול להזין את כל מכשירי החשמל בסביבה הקרובה.

מעבר לכך, קיימות עוד שורת בעיות נוספות בכל כניסה למעלית בשבת, כגון עיניות שאינן מבוטלות, אשר הצד השווה לכולן כי למרות שאינן נראות לעין הן קיימות גם קיימות.

לפיכך בודאי אין שום צד היתר לבן חו"ל השהיה בא"י ונוהג יו"ט שני של גלויות לעלות או לרדת במעלית רגילה בכל דרך שהיא.

אגב, בהזדמנות זו ראוי לדעת כי נקודה זו היא בדיוק נקודת ההבחנה שבין מעליות השבת שנבנות עפ"י הנחיות המכון המדעי טכנולוגי להלכה, נבדקות ומפוקחות על ידו וזוכות לאישורו, לבין מעליות אחרות המכונות משום מה גם מעליות שבת, כי במעליות שבאישור המכון המדעי טכנולוגי להלכה ניתן מענה מושלם לכל הבעיות, הנראות ושאין נראות גם יחד, באמצעות ביטול אלמנטים שונים או פתרונות מהודרים אחרים, בעוד שבמעליות אחרות מבוטלים רק האלמנטים הנראים לעין, כגון אי הצורך בהזמנת המעלית ובלחיצה על קומת היעד, ועדיין נותרות כל הבעיות האחרות שאינן נראות לעין, כך שהמשתמשים בהן בשבתות עושים את כל שבתותיהם כיו"ט שני של גלויות, וד"ל.

ואצא בברכה למעכ"ת שליט"א העומד על משמר השבת והמועדים, שיזכה עוד רבות בשנים להנהיג את קהל עדתו ולהאיר מאור תורתו, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, הרחבת הדעת ומנוחת הנפש וכט"ס.

בהוקרה מרובה,

הרב אברהם משה הלפרין

בס"ד, יום חמישי י"ג לחודש מר חשוון תשע"ח

למעכ"ת הגאון המפורסם רבי ישראל ברגר שליט"א

רב שכונת "גני גאולה" ואב"ד בבד"ץ בני ברק

ישא ברכה מאת ד'

נדרשתי לאשר נשאלתי ע"י מעכ"ת שליט"א, בדבר יהודים יראים ושלמים תושבי חו"ל, אשר מגיעים לחוג את ימי החגים והמועדים בתוככי ירושלים עיה"ק ת"ו, ומתירים לעצמם משום מה ביו"ט שני של גלויות לעלות ולרדת במעליות רגילות, כאשר יהודי בן א"י מזמין את המעלית ולוחץ על הקומה הרצויה, והם נוסעים עמו או בלעדיו למקום חפצם, מבלי לעשות כלום כביכול.

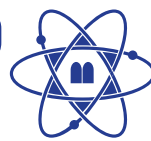
הנה בודאי הצדק עם מעכ"ת שליט"א, כי עצם הנסיעה במעלית, הן בעליה והן בירידה, כרוכה בהרבה שאלות של איסורי שבת, למרות שנוסע רגיל אינו מבחין בהן.

לדוגמא בלבד, אזכיר את מתקני השקילה הדיגיטליים, הקיימים כיום בכל המעליות ללא יוצא מן הכלל, כשכל אדם הנכנס למעלית, הן לעליה והן לירידה, נשקל במשקל דיגיטלי המותקן מתחת לרצפת תא המעלית, או על כבלי המעלית, והנתונים הדיגיטליים המתקבלים מוזנים מיידית לפיקוד המעלית, אשר משתמש בהם למתן פקודות רבות הכרוכות במשקל הנוסעים.

כך גם בירידה במעלית, כאשר בדרך הירידה מחליף משקל הנוסעים את זרם המעלית, ועצם כובדם ומשקלם של הנוסעים מוריד את המעלית, ומבצע בדרך ירידתה אין ספור של פעולות חשמליות, חיבורים וניתוקים, פקודות והוראות, במפסקים המותקנים בפיר המעלית. נוסף על כך, לא פעם מוקדמות הפעולות המתבצעות כתוצאה ממשקל הנוסעים, וכן קיימת גם הבעיה של החזר זרם

מכון מדעי טכנולוגי להלכה

רחוב הפסגה 1, בית וגן, ירושלים | טל': 02-6416505, 02-6423230, 02-6424880, 02-6420949 פקס
machon.halacha@gmail.com | www.machonhalacha.co.il

אלול תשע"ט

לשאלת רבים

לרגל הימים הנוראים ותקופת החגים הבעל"ט, כאשר רבים מהארץ ומחו"ל שוכרים דירות או באים להתארח בפרוייקטים החדשים רבי הקומות שבסמוך למרכזי התורה והחסידות, בעיה"ק ירושלים ת"ו, באזור רוממה, רחובות ירמיהו, שרי ישראל, מלכי ישראל והסביבה, ובעקבות שמועות בלתי נכונות ומידע לא בדוק אודות מעליות השבת ואודות המשאבות להגברת לחץ המים שבפרוייקטים אלו.

הננו לפרסם את רשימת הבנינים המדוייקת והמעודכנת, באזורים אלו, אשר בהם פועלות מעליות שבת מהודרות באישורנו ההלכתי, ולצידם יצוינו אותם הבנינים אשר בהם הותקן גם התקן שבת מהודר למשאבות המים באישורנו ההלכתי, ומכלל הן אתה שומע לאו.

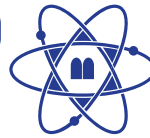
חשוב לציין, כי מנסיוננו רב השנים למדנו כי במעליות שלא נבדקו בדיקה תקופתית מקיפה עלולים בהחלט להתעורר תקלות וליקויים שונים ו/או שינויים בפיקוד השבת ע"י טכנאי המעליות, ולכן אנו עומדים על כך כי המעלית תיבדק על ידינו אחת לשנה בצורה יסודית ויחודש תוקף האישור ההלכתי. לעומת זאת, מעלית שבת שפג תוקף האישור שלה, גם אם נבנתה בשעתו לפי הוראותינו וזכתה לאישורנו, אין לנו כל אחריות עליה.

אספקלריה

מכון מדעי טכנולוגי להלכה

רחוב הפסגה 1, בית וגן, ירושלים | טל': 02-6424880, 02-6423230, 02-6416505 | פקס: 02-6420949
machon.halacha@gmail.com | www.machonhalacha.co.il

אלול תשע"ט

רשימת המעליות

רח' אהליאב 28 כ"א (לא בתוקף)
רח' אהליאב 28 כ"ב - לעליה בלבד (לא בתוקף)
רח' אהליאב 28 כ"ג
רח' אהליאב 32

רח' ארגמן

רח' ארגמן 13 (2 מעליות) מס' 6389, 6388

אחוזת

רח' אור אלחנן 12, 14, 16, 18
(התקן שבת למשאבות בלבד - לא למעליות)

גבעת קומונה

רח' יעקבזון 1 א, 11

נופי אליהו

רח' דברי חיים 26, 28, 30, 32, 34
(כולן לא בתוקף)

מתחם שנלר

רח' חנינא שיף 3, 5, 7, 8, 10
בכל בנין מעלית מס' 1
(כולן לא בתוקף)

שרי ישראל

רח' תורה מציון 14 כ"ב (לא בתוקף)
רח' שרי ישראל 9, 15 (התקן שבת
למשאבות בלבד - לא למעליות)

רח' תכלת מרדכי

רח' תכלת מרדכי 7

רמת הצפון

רח' ירמיהו 60 א' (לא בתוקף)
רח' ירמיהו 60 ב'

+ התקן שבת למשאבות

פנינת חמד

רח' שמגר 21 (4 מעליות)
מס' 64779, 64780, 64781, 64782

רב שפע

רח' שמגר 16 כ"א (לא בתוקף)
רח' שמגר 16 כ"ב - לעליה בלבד (לא בתוקף)
רח' שמגר 16 כ"ב (ראשית) - לעליה בלבד (לא בתוקף)

מתחם 'בנית'

רח' שמגר 23
רח' שמגר 25
רח' אהל יהושע 8
רח' אהל יהושע 10
רח' אהל יהושע 12

רח' אהליאב

רח' אהליאב 15 (2 מעליות) מס' 6450, 6449
רח' אהליאב 17 (2 מעליות) מס' 6452, 6451
רח' אהליאב 19 (2 מעליות) מס' 6454, 6453
רח' אהליאב 21 (2 מעליות) מס' 6456, 6455

גני רוממה

רח' מהר"ם מרוטנבורג 1 (מעלית מס' 133112)
רח' מהר"ם מרוטנבורג 3 (מעלית מס' 133109)
רח' מהר"ם מרוטנבורג 5 (מעלית מס' 133108)
רח' מהר"ם מרוטנבורג 7 (מעלית מס' 1133106)
+ התקן שבת למשאבות

פסגות ירושלים (מתחם כדורי)

רח' ירמיהו 9 (2 מעליות)
רח' לואי ברנדייס 3 (3 מעליות)
רח' לואי ברנדייס 2 (2 מעליות)
רח' שמגר 6 (3 מעליות)
רח' שמגר 2 (2 מעליות)
(כל המעליות במתחם הנ"ל אינן בתוקף)
+ התקן שבת למשאבות

תנובת הארץ (תנובה)

רח' ירמיהו 24, 26, 28 (כולן לא בתוקף)
רח' שמגר 10, 12 (כולן לא בתוקף)
רח' שמגר 14 א' (לא בתוקף)
רח' שמגר 14 ב' (מעלית 133205)
רח' שמגר 14 ב' (מעלית 133206)
רח' שמגר 14 ג' (מעלית 133203)
רח' שמגר 14 ג' (מעלית 133204)
+ התקן שבת למשאבות

גני גאולה

רח' ירמיהו 42 (לא בתוקף)
רח' תכלת מרדכי 8 - לעליה בלבד (לא בתוקף)

עלון "אספקלריה" הקרוב, לחודש מר-חשוון הבעל"ט,
יוקדש רובו ככולו לדמותו המופלאה של ראש המכון בעבר,
הגאון האדיר רבי לוי יצחק הלפרין זצ"ל ופעליו הכבירים,
לקראת יום ה'צ הראשון להסתלקותו לגנזי מרומים ביום ט"ז מר-חשוון תש"פ

אספקלריה

יו"ל ע"י המכון המדעי טכנולוגי להלכה

רחוב הפסגה 1, בית וגן ירושלים 9646501 ת.ד. 16121

טל': 02-6424880, 02-6423230, 02-6416505

machon.halacha@gmail.com | www.machonhalacha.co.il

עורך אחראי: הרב ישראל טייטל

לתגובות, שאלות והערות ניתן לפנות באימייל: aspakdrya@gmail.com

